Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
TAMARA ĆAPETA
esitatud 27. märtsil 2025 [1]

Kohtuasi C-97/23 P

WhatsApp Ireland Ltd
versus

Euroopa Andmekaitsenõukogu

Apellatsioonkaebus – Isikuandmete kaitse – Määrus (EL) 2016/679 – Artikkel 65 – Järjepidevuse mehhanism – Vaidluste lahendamine Euroopa Andmekaitsenõukogus – Tühistamishagi – ELTL artikli 263 esimene lõik – Mõiste „vaidlustatav akt“ – ELTL artikli 263 neljas lõik – Mõiste „otsene puutumus“ – Mõisted „ettevalmistav“ ja „vahepealne“ akt – Küsimus „võimatusest tugineda“ otsusele füüsilise või juriidilise isiku vastu – Otsust rakendava asutuse kaalutlusõigus

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas apellatsioonkaebuses on tõstatatud igavene küsimus selle kohta, kuidas tõlgendada ja kohaldada tühistamishagi vastuvõetavuse tingimusi olukorras, kus hagejad on füüsilised või juriidilised isikud. Täpsemalt puudutab see kohtuasi mõisteid „vaidlustatav akt“ ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses ja „otseselt puudutav“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

2. See küsimus tekib määruses (EL) 2016/679 [2] ette nähtud järjepidevuse mehhanismi kontekstis. Nimetatud mehhanism sisaldab ühismenetlust, milles osalevad liikmesriigi järelevalveasutused ja Euroopa Andmekaitsenõukogu.

[1] Algkeel: inglise.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“) artiklid 63 ja 65.

3. Vaidlustatud kohtumääruses leidis Üldkohus, et hagi, mille WhatsApp Ireland Ltd (edaspidi „WhatsApp“ või „apellant“) esitas Euroopa Andmekaitsenõukogu poolt selle mehhanismi kontekstis tehtud siduva otsuse 1/2021,[3] peale, on vastuvõetamatu.[4] Sellest käesolev apellatsioonkaebus tulenebki.[5]

4. Lisaks konkreetse apellatsioonkaebuse käsitlemisele on Euroopa Kohtul käesolevas kohtuasjas võimalus selgitada üldisemalt, kuidas tuleb ühismenetlustele kohaldada tühistamishagi vastuvõetavust käsitlevaid õigusnorme.

II. Kohtuasja taust

5. Käesolev kohtuasi kerkib isikuandmete kaitse üldmäärusega kehtestatud järjepidevuse mehhanismist. Täpsemalt puudutab kohtuasi selle mehhanismi seda osa, mis on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 65 ja mille kohaselt on Euroopa Andmekaitsenõukogule antud pädevus võtta vastu siduvaid otsuseid, et lahendada teatavat liiki vaidlusi, mis tekivad liikmesriikide järelevalveasutuste vahel isikuandmete kaitse üldmääruse normide kohaldamisel.

6. Järjepidevuse mehhanism on üks paljudest liidu teisese õigusega kehtestatud „ühishaldusmenetlustest“.[6]

7. Selle terminiga kirjeldatakse menetlusi, milles otsused tehakse mitmes etapis ja milles osalevad nii liidu kui ka liikmesriigi institutsioonid või organid.[7]

8. Selliste menetlustega seoses kerkib muu hulgas esile õiguslik küsimus, kuidas teha kindlaks, millised selles menetluses osalevate arvukate otsustajate aktid kujutavad endast „vaidlustatavaid akte“, ja seejärel, millistes kohtutes tuleks neid akte vaidlustada.[8]

3 Siduv otsus 1/2021 (edaspidi „vaidlustatud otsus“) vaidluse kohta, mis tekkis Iirimaa järelevalveasutuse poolt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõike 1 punkti a alusel WhatsApp Irelandi kohta, avaldatud veebiaadressil https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/binding-decision-board-art-65/binding-decision-12021-dispute-arisen_en.

4 7. detsembri 2022. aasta kohtumäärus WhatsApp Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu (T-709/21, EU:T:2022:783) (edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“).

5 Selle ettepaneku kirjutamise ajal on Üldkohtus pooleli veel seitse menetlust seoses järjepidevuse mehhanismis Euroopa Andmekaitsenõukogu tehtud siduvate otsustega; neis menetlustes on hagide esitajad nii volitatud töötlejad, vastutavad töötlejad kui ka liikmesriikide järelevalveasutused. Vt kohtuasjad T-682/22, Meta Platforms Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu; T-70/23, Data Protection Commission *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu; T-84/23, Data Protection Commission *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu; T-128/23 Meta Platforms Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu; T-129/23, Meta Platforms Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu; T-111/23, Data Protection Commission *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu, ja T-153/23, WhatsApp Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu. Veel kolmes, samuti pooleliolevas kohtuasjas on vaidlustatud Euroopa Andmekaitsenõukogu otsused, mis olid vastu võetud väljaspool järjepidevuse mehhanismi; vt kohtuasjad T-325/23, Meta Platforms Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu, T-1030/23, Tiktok Technology *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu ja T-8/24, Meta Platforms Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu.

6 Liigitamiseks tehtud pingutuste kohta vt Eliantonio, M., „Access to justice in composite procedures for the implementation of EU law: the Story so Far“, teoses Van Creynenbreugel, P. ja Wildemeersch, J. (toim), *Questions choisies de droit européen des affaires/Selected Issues in European Business Law: 60 ans d'études juridiques européennes à Liège/60 years of European legal studies at Liège*, Bruylant, 2023, lk 189–221.

7 H. C. H. Hofmann selgitab, et „ühismenetlused on mitmeastmelised menetlused, millesse annavad panuse eri õigusruumide haldusorganid, kes teevad koostööd kas vertikaalselt (liidu institutsioonid ja organid ning liikmesriikide institutsioonid ja organid), horisontaalselt (eri liikmesriikide institutsioonid ja organid) või kolmepoolses menetluses, milles osalevad eri liikmesriikide ja liidu institutsioonid ja organid“; vt Hofmann, H. C. H., „Composite decision making procedures in EU administrative law“, teoses Hofmann, H. C. H. ja Türk, A. H., *Legal Challenges in EU Administrative Law*, Cheltenham, Edward Elgar, 2009, lk 136.

8 Vt hiljutine ülevaade ühismenetlustega seoses tekkivate teoreetiliste ja praktiliste küsimuste kohta Bastos, F. B., *Judging Composite Decision-Making: The Transformation of European Administrative Law*, Oxford, Hart Publishing, 2024.

9. See on kontekst, millesse käesolev apellatsioonkaebus asetub. Apellant leiab, et Üldkohus eksis, kui otsustas, et vaidlustatud otsus ei ole liidu kohtus vaidlustatav akt.

A. Isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud järjepidevuse mehhanism

10. Isikuandmete kaitse üldmääruse normide järelevalve ja kohaldamine on tehtud ülesandeks mitmesugustele liikmesriikide järelevalveasutustele oma liikmesriigi territooriumil.[9]

11. Et vältida võimalikku andmekaitse-eeskirjade Euroopa Liidu territooriumil rakendamise killustatust, mis võib sellisest „detsentraliseeritud" süsteemist tuleneda, on isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud koostöö liikmesriikide järelevalveasutuste vahel.[10]

12. Kui andmete töötlemisel tuleb mängu piiriülene mõõde, peab kõnealuse volitatud töötleja või vastutava töötleja eest vastutav asutus – juhtiv järelevalveasutus – saatma teiste liikmesriikide asjaomastele järelevalveasutustele kooskõlastamiseks otsuse eelnõu isikuandmete kaitse üldmääruse normide kohaldamise kohta tema haldusalas tegutseva volitatud töötleja või vastutava töötleja suhtes.

13. Kui need teised asutused nõustuvad isikuandmete kaitse üldmääruse sellise tõlgenduse ja juhtiva järelevalveasutuse kavandatavate kohaldamismeetmetega, võib viimane võtta vastu lõpliku otsuse, mis on kõnealusele vastutavale töötlejale või volitatud töötlejale siduv.

14. Kui aga need teised järelevalveasutused esitavad asjakohaseid ja põhjendatud vastuväiteid, millega juhtiv järelevalveasutus ei nõustu või mida ta ei pea asjakohaseks või põhjendatuks, peab viimane esitama küsimuse otsustamiseks Euroopa Andmekaitsenõukogule.[11]

15. Euroopa Andmekaitsenõukogu lahendab vaidluse asjasse puutuvate liikmesriikide järelevalveasutuste vahel ja teeb selles konkreetses asjas *siduva* otsuse.[12]

16. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõike 2 kohaselt adresseeritakse see otsus juhtivale järelevalveasutusele ja teistele asjaomastele järelevalveasutustele ning see on neile siduv.[13] Samuti avaldatakse otsus Euroopa Andmekaitsenõukogu veebisaidil.[14]

17. Juhtiv järelevalveasutus peab ettenähtud tähtaja jooksul[15] ja Euroopa Andmekaitsenõukogu eelnimetatud siduva otsuse põhjal võtma vastu lõpliku otsuse,[16] millest seejärel teavitatakse kõnealust vastutavat töötlejat või volitatud töötlejat.

9 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 55 lõikes 1 on sätestatud, et „[iga] [j]ärelevalveasutus on oma liikmesriigi territooriumil pädev täitma ülesandeid ja kasutama volitusi, mis on talle kooskõlas käesoleva määrusega antud".

10 Vt selle kohta isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendused 9, 10 ja 13.

11 Vt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 60 lõige 4.

12 Sellega seoses erineb Euroopa Andmekaitsenõukogu roll tema eelkäija, artikli 29 alusel asutatud töörühma rollist; see töörühm asutati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355) artikli 29 lõike 1 alusel ja tema funktsioon oli pelgalt nõuandev.

13 Vt ka isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendus 136.

14 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõige 5.

15 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõikes 6 on sätestatud, et selline riigisisene otsus tuleb vastu võtta ühe kuu jooksul alates sellest, kui Euroopa Andmekaitsenõukogu on järelevalveasutust siduvast otsusest teavitanud.

16 Kui liikmesriigi järelevalveasutus ei ole Euroopa Andmekaitsenõukogu siduva otsusega nõus, võib ta selle kehtivuse vaidlustada Üldkohtus. Vt nt kohtuasjad, milles tehti of 29. jaanuari 2025. aasta kohtuotsus Data Protection Commission *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu (T-70/23, T-84/23 ja T-111/23, EU:T:2025:116).

B. Käesolevale kohtuasjale eelnenud sündmused

18. WhatsApp on veebipõhiseid kõne- ja sõnumiteenuseid (edaspidi „sõnumiteenus“) osutav äriühing.

19. Selleks et luua selle äriühingu kaudu sõnumiteenuste konto, peab kasutaja nõustuma WhatsAppi kehtestatud kasutustingimuste ja isikuandmete kaitse põhimõtetega.[17]

20. WhatsApp muutis 24. mail 2018 oma isikuandmete kaitse põhimõtteid, et need oleksid kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega kehtestatud muudatustega, ning need pidid hakkama kehtima 25. mail 2018.[18] Olemasolevatel kasutajatel oli võimalik need muudatused heaks kiita või lõpetada apellandi sõnumiteenuse kasutamine.

21. Pärast seda laekus Data Protection Commissionile (Iirimaa andmekaitsekomisjon) (edaspidi „Iirimaa järelevalveasutus“) arvukalt üksikisikutest andmesubjektide kaebusi apellandi andmetöötlustoimingute kohta.[19]

22. Iirimaa järelevalveasutus algatas 2018. aasta detsembris pärast kaebuste esialgset hindamist uurimise, et välja selgitada, kas WhatsApp oli täitnud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklitest 12–14 tulenevad läbipaistvuskohustused seoses teabe esitamisega sõnumiteenuse kasutajatele ja mittekasutajatele ning seoses selle teabe läbipaistvusega.[20]

23. Kuna WhatsAppi sõnumiteenusega kaasneb piiriülene töötlemine kogu Euroopa Liidus, saatis Iirimaa järelevalveasutus kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevate kohustustega otsuse eelnõu teistele asjaomastele liikmesriikide järelevalveasutustele.[21]

24. Vastuseks laekus Iirimaa järelevalveasutusele vastuväiteid Saksamaa föderaaltasandi, Ungari, Madalmaade, Poola, Prantsusmaa, Itaalia, Portugali ja Baden-Württembergi liidumaa järelevalveasutuselt.[22] Samuti laekus otsuse eelnõule arvukalt kommentaare Austria, Madalmaade, Taani, Poola, Belgia, Prantsusmaa ja Hamburgi liidumaa järelevalveasutuselt.[23]

25. Kuna mitu muud järelevalveasutust esitas otsuse eelnõule asjakohaseid ja põhjendatud vastuväiteid, millega Iirimaa järelevalveasutus ei nõustunud, esitas viimane vastuväited otsuse tegemiseks Euroopa Andmekaitsenõukogule.[24]

26. Euroopa Andmekaitsenõukogu võttis 28. juulil 2021 vastu vaidlustatud otsuse ning teavitas sellest seejärel Iirimaa järelevalveasutust ja teisi asjaomaseid järelevalveasutusi.[25]

17 Kõnealuste isikuandmete kaitse põhimõtete eesmärk on täita apellandile isikuandmete kaitse üldmääruse artiklitest 12–14 ning väidetavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 8 tulenevaid läbipaistvusnõudeid. Vt üldises mõttes artikli 29 alusel asutatud töörühma 29. novembril 2017 vastu võetud suunised läbipaistvusnõuete kohta määruse 2016/679 alusel (WP260).

18 Vt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 99 lõige 2.

19 Vt andmekaitsekomisjoni 20. augusti 2021. aasta otsus, mis tehti 2018. aasta andmekaitseseaduse (Data Protection Act) § 111 ning isikuandmete kaitse üldmääruse artiklite 60 ja 65 alusel (IN-18-12-2) (edaspidi „lõplik riigisisene otsus“), kättesaadav veebiaadressil https://www.dataprotection.ie/sites/default/files/uploads/2022-03/Full_decision_WhatsApp_Ireland-August_2021.pdf, punkt 3.

20 Vt lõplik riigisisene otsus, punkt 4.

21 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 4. Vt ka lõplik riigisisene otsus, punkt 23.

22 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 5. Vt ka lõplik riigisisene otsus, punkt 23.

23 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 5. Vt ka lõplik riigisisene otsus, punkt 24.

24 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 5, Vt ka lõplik riigisisene otsus, punkt 25.

25 Lõplik riigisisene otsus, punkt 25.

27. Vaidlustatud otsuses annab Euroopa Andmekaitsenõukogu Iirimaa järelevalveasutusele korralduse muuta mitut otsuse eelnõus sisalduvat järeldust ja suurendada otsuse eelnõus väljapakutud rahatrahve.

28. Sisuliselt kohustatakse vaidlustatud otsuses Iirimaa järelevalveasutust asuma seisukohale, et „kadudega räsitud andmed“ [26] kujutavad endast isikuandmeid isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 1 tähenduses [27] ning et apellant rikkus isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktis a, artikli 13 lõike 1 punktis d ja lõike 2 punktis e ning artiklis 14 sätestatud läbipaistvusreegleid. [28]

29. Menetluslike otsuste ja rahatrahvide aspektist leiti vaidlustatud otsuses, et apellandile määratud nõuete täitmise tähtaega tuleb vähendada kuuelt kuult kolmele kuule, tõdeti, et Iirimaa järelevalveasutus oli trahvisumma suuruse kriteeriumi valesti tõlgendanud ja järeldati, et selle asutuse määratavaid trahvisummasid tuleb suurendada. [29]

30. Nende juhiste järgi tegutsedes muutis Iirimaa järelevalveasutus otsuse eelnõu ja võttis 20. augustil 2021 vastu lõpliku riigisisese otsuse. [30]

31. Apellant esitas 1. novembril 2021 Üldkohtule hagi, milles palus vaidlustatud otsuse tühistada.

32. Üldkohus tegi 7. detsembril 2022 vaidlustatud kohtumääruse, milles jättis apellandi hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

33. Selles kohtumääruses leidis Üldkohus sisuliselt, et vaidlustatud otsus ei kujuta endast vaidlustatavat akti ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses ning see ei puuduta apellanti otseselt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

34. Vaidlustatud kohtumäärus on üles ehitatud järgmiselt:

– punktis 40 leiab Üldkohus, et vaidlustatud otsus puudutab apellanti isiklikult;

– punktides 42–49 käsitleb Üldkohus küsimust, kas vaidlustatud otsus kujutab endast vaidlustatavat akti ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses, ning leiab, et ei kujuta;

– punktides 50–65 analüüsib Üldkohus, kas vaidlustatud otsus puudutab apellanti otseselt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses. Ta teeb järelduse, et vaidlustatud otsus ei mõjuta apellandi õiguslikku olukorda otseselt ja et otsus jättis Iirimaa järelevalveasutusele kaalutlusõiguse, mistõttu ei ole otsese puutumuse tingimused täidetud;

[26] Minu arusaamist mööda kujutab apellandi „kadudega räsimise“ protseduur endast sisuliselt sellist krüpteerimismeetodit, millega tema sõnumiteenuse kasutajate ja mittekasutajate telefoninumbrid teisendatakse numbrilisteks koodideks. Seejärel jagab apellant saadud numbrilisi koode kolmandate isikutega. Vastupidi Iirimaa järelevalveasutuse otsuse eelnõule leidis Euroopa Andmekaitsenõukogu, et tulenevalt sellest, et apellandil oli võimekus valida välja ja seega uuesti tuvastada andmesubjekte isegi nende „räsitud“ koodide alusel, kujutasid need räsitud andmed endast isikuandmeid isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses. Vt selle kohta vaidlustatud otsus, punktid 141–157.

[27] Vt selle kohta vaidlustatud kohtumäärus, punkt 11, ning vaidlustatud otsus, punktid 427 ja 428.

[28] Vt selle kohta vaidlustatud kohtumäärus, punkt 11, ning vaidlustatud otsus, punktid 426 ja 428.

[29] Vt selle kohta vaidlustatud kohtumäärus, punkt 11, ning vaidlustatud otsus, punktid 429 ja 430.

[30] Vt sellega seoses vaidlustatud kohtumäärus, punkt 9.

– seega järeldab Üldkohus, et apellandi tühistamishagi on vastuvõetamatu, selgitades punktides 66–71 täiendavalt, kuidas on tema otsus aluslepingutega kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteemi loogikaga kooskõlas.

C. Menetlus Euroopa Kohtus

35. Apellant palub 17. veebruaril 2023 saabunud apellatsioonkaebusega Euroopa Kohtul vaidlustatud kohtumäärus tühistada, teha otsus, et kaebus on vastuvõetav, saata kohtuasi sisuliseks otsustamiseks Üldkohtule tagasi ning mõista kohtukulud välja Euroopa Andmekaitsenõukogult.

36. Euroopa Andmekaitsenõukogu toetuseks astus menetlusse Saksamaa valitsus.

37. Kohtuistung peeti 26. novembril 2024 ning seal esitasid apellant ja Euroopa Andmekaitsenõukogu suulised seisukohad.

III. Õiguslik analüüs

38. Apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitab apellant kaks väidet. Esimeses väites väidab ta, et Üldkohus tõlgendas valesti mõisteid „vaidlustatav akt“, mis tuleneb ELTL artikli 263 esimesest lõigust, ning „otseselt puudutav“, mis on sätestatud sama artikli neljandas lõigus. Selle vea tõttu kohaldati käesolevas kohtuasjas ELTL artiklit 263 valesti, mille tulemusena kvalifitseeris Üldkohus vaidlustatud otsuse ekslikult sellise aktina, mida apellant ei saa vaidlustada. Teises väites heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane on seoses vaidlustatud otsusega valesti tõlgendanud ja kohaldanud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõiget 1.

39. Teen käesolevas ettepanekus Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada, et Üldkohus on isikuandmete kaitse üldmäärusega kehtestatud järjepidevuse mehhanismile kohaldanud ELTL artikli 263 esimese ja neljanda lõigu alusel nõutavat analüüsi valesti. Seega tuleb apellatsioonkaebuse esimese väitega nõustuda ja vaidlustatud kohtumäärus tühistada. Seetõttu ei ole apellatsioonkaebuse teist väidet vaja käsitleda.

40. Siiski märgin, et väljaspool käesoleva apellatsioonkaebuse vahetut konteksti tõstatatakse selles kohtuasjas ühtlasi laiemapõhjaline küsimus, teisisõnu küsimus, millised analüüsietapid tuleb läbida selleks, et otsustada ühismenetluse käigus vastu võetud akti peale esitatud tühistamishagi vastuvõetavuse üle.

41. Ühismenetlused erinevad üksteisest märkimisväärselt, kuna igaüks neist on spetsiaalselt välja töötatud konkreetses liidu teiseses aktis, millega need kehtestatakse, vastavalt eesmärgile, mida konkreetse menetlusega soovitakse asjaomases liidu õigusel põhinevate haldusotsuste valdkonnas saavutada.

42. Kui neis menetlustes vastu võetud aktide vastu füüsiliste või juriidiliste isikute esitatud tühistamishagide vastuvõetavuse hindamise analüüsietappe mõistetakse valesti, võib juhtuda, et Üldkohus takistab tulevastes eri liiki ühismenetlustega seotud kohtuasjades taas põhjendamatult selliste isikute võimalust pöörduda liidu kohtusse.

43. ELTL artiklit 263 reguleerivad tingimused jäävad siiski ühesuguseks olenemata sellest, et struktuurid on erinevad. Seega tuleb ühismenetluses vastu võetud aktide vastu füüsiliste või juriidiliste isikute esitatud hagide vastuvõetavuse üldreegleid kohaldada kõigi selliste ühismenetluste puhul ühtemoodi ja samu analüüsietappe läbides, võttes samal ajal arvesse iga menetluse eripära.

44. Nagu püüan oma analüüsis näidata, võttis Üldkohus isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud järjepidevuse mehhanismi eripärale tuginedes ELTL artikli 263 alusel vastuvõetavuse tingimuste hindamisel kasutusele mõned ebavajalikud (ja eksitavad) analüüsietapid. Minu arvates kaldub näiteks küsimus, kas vaidlustatud otsus on selles menetluses vahepealne akt, kõrvale asjasse puutuvast küsimusest selle kohta, kas see otsus on lõplik ja siduv akt, mis on ainus õige küsimus, mida tuleb ELTL artikli 263 esimese lõigu alusel tehtava analüüsi kontekstis esitada. Samamoodi kaldub küsimus, kas vaidlustatud otsust saab apellandi suhtes vahetult kohaldada, kõrvale õigest analüütilisest küsimusest ehk sellest, kas see otsus iseenesest mõjutab apellandi õiguslikku olukorda, nagu on nõutud ELTL artikli 263 neljandas lõigus.

45. Euroopa Kohus viitab oma konkreetsetes kohtuasjades vastuvõetavuse või vastuvõetamatuse otsuse põhjendamisel sageli vastavas kohtuasjas kõne all oleva ühismenetluse eripäradele ning toob üpris tihti välja, milles poolest erinevad need eripärad eripäradest mõnes teises menetluses, kus ta asus teistsugusele seisukohale.[31] Selliseid Euroopa Kohtu selgitusi ei saa üldistada ega uutes kohtuasjades mehaaniliselt üle võtta.[32]

46. Üldkohus tugines õiguslikus analüüsis mitmele Euroopa Kohtu otsusele, eeskätt kohtuotsusele IBM[33] või kohtuotsusele Deutsche Post[34].

47. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku võtta mõned nimetatud kohtuotsused vaatluse alla ja täpsustada, et teatavate neis väljendatud seisukohtade eesmärk ei olnud täiendada EL toimimise lepinguga kehtestatud tingimusi. Pigem oli nende eesmärk selgitada, kuidas kohaldada aluslepingus sätestatud õigusnorme nende kohtuasjade aluseks olevatele konkreetsetele olukordadele. Euroopa Kohtu varasemates kohtuasjades esitatud väidete automaatne kordamine hilisemates kohtuotsustes, mille aluseks olevad asjaolud on teistsugused, võib endaga kaasa tuua selle, et Üldkohus jõuab tühistamishagi vastuvõetavuse küsimuses valele järeldusele, nagu ta tegi ka käesolevas kohtuasjas.

48. Seega annab käesolev kohtuasi Euroopa Kohtule võimaluse uuesti selgitada, millised analüütilised etapid on *vajalikud* ja *piisavad* selle kindlakstegemiseks, kas üksikisikul on õigus esitada otsest tühistamishagi.

31 Nii näiteks selgitas Euroopa Kohus 18. juuni 2024. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* SRB (C-551/22 P, EU:C:2024:520) (edaspidi „kohtuotsus komisjon *vs.* SRB“), et 6. mai 2021. aasta kohtuotsuses ABLV Bank jt *vs.* EKP (C-551/19 P ja C-552/19 P, EU:C:2021:369) tehtud järeldusi ei saa selle kohtuasja asjaoludele automaatselt üle kanda. Viimati nimetatud kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et Euroopa Keskpanga otsus, mille kohaselt on pank makseraskustes või tõenäoliselt satub makseraskustesse, ei kujuta endast vaidlustatavat akti, kuna see ei ole Ühtsele Kriisilahendusnõukogule (edaspidi „SRB“) siduv, seetõttu tuleb tühistamishagi esitada SRB vastu võetud akti suhtes. See ei tähenda siiski, et akt, mille SRB on otsustusmenetluses vastu võtnud, kujutaks endast *alati* vaidlustatavat akti. Kui akt on vastu võetud mõnes muus otsustusmenetluse etapis, ei kujuta selle organi vastu võetud akt endast vaidlustatavat akti juhul, kui see ei ole siduv komisjonile, kellel on selles ühismenetluses pädevus võtta vastu lõplik otsus.

32 Seega peab Euroopa Kohus mõnikord selgitama, miks ei ole tema varasemates otsustes tehtud järeldusi võimalik kohaldada menetluses olevale kohtuasjale. Sellega seoses vt Euroopa Kohtu selgitus kohtuotsuses komisjon *vs.* SRB, punkt 92.

33 11. novembri 1981. aasta kohtuotsus IBM *vs.* komisjon (60/81, EU:C:1981:264, punkt 9) (edaspidi „kohtuotsus IBM“).

34 13. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Deutsche Post ja Saksamaa *vs.* komisjon (C-463/10 P ja C-475/10 P, EU:C:2011:656) (edaspidi „kohtuotsus Deutsche Post“).

49. Sellega seoses on minu arvates tähtis, et Euroopa Kohus eristaks selgelt kahte analüüsietappi, millel põhinevad ELTL artiklis 263 ette nähtud vastuvõetavuse tingimused: esiteks tuleb analüüsida küsimust, kas akt on ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses vaidlustatav akt, ja teiseks (juhul kui akt on vaidlustatav) küsimust, kas konkreetsel hagejal, kes on füüsiline või juriidiline isik, on ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel õigus seda akti vaidlustada.

50. Eeltoodut arvestades on minu analüüs üles ehitatud järgmiselt. Esiteks käsitlen sissejuhatavat küsimust selle kohta, kas aluseks olev hagi esitati hilinenult (jaotis A). Seejärel liigun edasi apellatsioonkaebuse sisulise osa juurde ja toon esile, miks ma arvan, et Euroopa Kohus peaks vaidlustatud kohtumääruse tühistama. Apellatsioonkaebuse esimese väite ülesehitust järgides selgitan esmalt, et Üldkohus ajas tingimused selle kindlaks tegemiseks, kas vaidlustatud otsus on vaidlustatav akt, segamini tingimustega selle kindlaks tegemiseks, kas see puudutab apellanti otseselt. Selle pinnalt asun seisukohale, et see kohus järeldas ekslikult, et vaidlustatud otsus ei ole vaidlustatav akt (jaotis B). Seejärel selgitan, et ühtlasi rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis, et vaidlustatud otsus ei puuduta apellanti otseselt (jaotis C). Viimaks näitan, et vastupidi Üldkohtu seisukohale nõuab õiguskaitsevahendite süsteemi loogika, nii nagu see on loodud aluslepingutega ja seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, et vaidlustatud otsuse kehtivuse üle otsustataks liidu kohtus toimuvas hagimenetluses (jaotis D).

A. Hagi ei esitatud hilinenult

51. Euroopa Andmekaitsenõukogu väidab oma vastuses, et apellant esitas hagi hilinenult.[35] Euroopa Andmekaitsenõukogu viitab kohtu toimikus olevale 16. augusti 2021. aasta kuupäevaga kirjale, millest nähtub, et Iirimaa järelevalveasutus oli apellanti teavitanud vaidlustatud otsuse „asjakohasest sisust“ juba 13. augustil 2021, enne otsuse avaldamist Euroopa Andmekaitsenõukogu veebisaidil. Seetõttu väidab Euroopa Andmekaitsenõukogu, et tühistamishagi esitamise tähtaeg pidi mööduma „hiljemalt 25. oktoobril 2021“, teisisõnu enne 1. novembrit 2021, mil Üldkohtule esitati hagiavaldus.

52. Minu arvates tuleb see argument tagasi lükata.

53. Kohtupraktikast nähtub selgelt, et ELTL artikli 263 kuuendas lõigus olev viide kuupäevale, mil hageja sai meetmest teada, on kriteeriumina meetme avaldamise või teatavaks tegemise kuupäeva kõrval teisejärgulise tähtsusega.[36]

54. Käesolevas kohtuasjas ei ole vaidlustatud otsust apellandile teatavaks tehtud. Euroopa Andmekaitsenõukogu on kohustatud otsusest otseselt teavitama üksnes juhtivat Iirimaa järelevalveasutust ja asjaomaseid riiklikke järelevalveasutusi.[37]

55. Seega tuleb välja selgitada, kas vaidlustatud otsus avaldati ELTL artikli 263 kuuenda lõigu tähenduses.

[35] Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on tühistamishagide vastuvõetavust puudutavad küsimused avalikust huvist tulenevad küsimused, mida võib esitada mis tahes hetkel, isegi siis, kui puudub Euroopa Kohtu kodukorra artikli 176 lõike 2 alusel esitatud vastuapellatsioonkaebus; vt *ex multis* 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Ja zum Nürburgring *vs.* komisjon, C-647/19 P, EU:C:2021:666, punktid 52 ja 53 ning seal viidatud kohtupraktika) ning 21. septembri 2023. aasta kohtuotsus China Chamber of Commerce for Import and Export of Machinery and Electronic Products jt *vs.* komisjon (C-478/21 P, EU:C:2023:685, punktid 42 ja 43 ning seal viidatud kohtupraktika).

[36] Vt *ex multis* 10. märtsi 1998. aasta kohtuotsus Saksamaa *vs.* nõukogu (C-122/95, EU:C:1998:94, punkt 35) ning 26. septembri 2024. aasta kohtuotsus WEPA Hygieneprodukte jt *vs.* komisjon (C-795/21 P ja C-796/21 P, EU:C:2024:807, punktid 63 ja 73).

[37] Vt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõike 5 esimene lause.

56. ELTL artiklis 263 ei ole avaldamisele kehtestatud mingeid eritingimusi.

57. Kuna aga Euroopa Kohus on pooldanud aluslepingutes sätestatud tähtaegade tõlgendamist viisil, millega välditakse õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile põhjendamatut piiramist,[38] tuleb mõistet „avaldamine“ tõlgendada laialt.[39]

58. Sellega seoses on Euroopa Kohtul juba olnud võimalust öelda, et veebisaidil avaldamine, kui seda lubab liidu teisene õigus, vastab „avaldamise“ nõudele, mis on sätestatud ELTL artikli 263 kuuendas lõigus.[40]

59. Käesolevas kohtuasjas on Euroopa Andmekaitsenõukogu selliste siduvate otsuste nagu vaidlustatud otsus avaldamine kohustuslikuks tehtud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõike 5 kolmandas lauses.

60. Võttes arvesse, et apellant vaidlustas vaidlustatud otsuse kohaldatava tähtaja jooksul alates selle avaldamisest Euroopa Andmekaitsenõukogu veebisaidil (2. septembril 2021), ei ole asjaolu, et ta võis olla otsuse sisust teadlik juba enne selle kohustuslikus korras avaldamist, käesoleva tühistamishagi vastuvõetavuse aspektist asjakohane.[41]

61. Eeltoodut arvestades ei ole vaja kindlaks teha täpset hetke, millal apellant sai vaidlustatud otsuse sisust teada.

62. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku lükata tagasi Euroopa Andmekaitsenõukogu argument, mille kohaselt esitati hagi Üldkohtule hilinenult.

B. Vaidlustatud otsus on vaidlustatav akt

1. Kaks analüütilises mõttes eraldi teemat

63. Apellatsioonkaebuse esimese väite esimese ja teise argumendiga väidab apellant, et vastupidi Üldkohtu seisukohale ei nõua küsimus, kas akt on vaidlustatav akt või mitte, selle analüüsimist, kas see akt muudab selgelt apellandi õiguslikku olukorda.

64. Nõustun apellandiga. Küsimus, kas meede on vaidlustatav akt, erineb küsimusest, kas konkreetne hageja, kes on füüsiline või juriidiline isik, saab seda akti vaidlustada, juhul kui tegemist on üldse vaidlustatava aktiga.

38 Vt selle kohta 5. aprilli 1979. aasta kohtuotsus Orlandi *vs.* komisjon (117/78, EU:C:1979:109, punkt 11) ning 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus PPG ja SNF *vs.* ECHA (C-625/11 P, EU:C:2013:594, punkt 33).

39 Vt *ex multis* 26. septembri 2024. aasta kohtuotsus WEPA Hygieneprodukte jt *vs.* komisjon (C-795/21 P ja C-796/21 P, EU:C:2024:807, punktid 68–71).

40 Vt analoogia alusel 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus PPG ja SNF *vs.* ECHA (C-625/11 P, EU:C:2013:594, punktid 29–33) (milles käsitleti ainete loetelu avaldamist üksnes Euroopa Kemikaaliameti veebisaidil, mida Euroopa Kohus pidas siiski avaldatud otsuseks).

41 Vt selle kohta *ex multis* 26. septembri 2024. aasta kohtuotsus Covestro Deutschland ja Saksamaa *vs.* komisjon (C-790/21 P ja C-791/21 P, EU:C:2024:792, punkt 82) ning 26. septembri 2024. aasta kohtuotsus WEPA Hygieneprodukte jt *vs.* komisjon (C-795/21 P ja C-796/21 P, EU:C:2024:807, punktid 72 ja 73) (milles on selgitatud, et õiguskindluse huvides peavad hagi esitamise tähtajad olema kindlaks tehtud objektiivselt ja täie kindlusega kõigi poolte suhtes, kellele seda otsust ei ole teatavaks tehtud, *olenemata sellest*, kas hageja võib olla olnud meetmest eelnevalt teadlik).

65. Küsimus, kas akt on vaidlustatav akt, puudutab ELTL artikli 263 esimese lõigu alusel tehtavat analüüsi. See nõuab teistsugust ja eraldi analüüsimeetodit, mille puhul küsitakse erinevaid küsimusi võrreldes nendega, mida on vaja selle kindlaks tegemiseks, kas akt mõjutab hageja õiguslikku olukorda (mis on seotud ELTL artikli 263 neljanda lõiguga).

66. See järeldus tuleneb ELTL artikli 263 sõnastusest, ülesehitusest ja kujunemisloost (alajaotis a) ega ole vastuolus Euroopa Kohtu praktikaga (alajaotis b).

a) ELTL artikli 263 sõnastus, ülesehitus ja kujunemislugu

67. Küsimust, kas vaidlustatud otsus kujutab endast sellist liiki akti, mille kehtivust saavad hinnata liidu kohtud, tuleb mitmel põhjusel käsitleda eraldi küsimusest, kas see akt mõjutab apellandi õiguslikku olukorda.

68. Esiteks on see, millist liiki akte saab liidu kohtus vaidlustada, määratletud ELTL artikli 263 esimeses lõigus. Selles määratluses ei käsitleta seda, kes on isik, kes vaidlustuse esitab.

69. Seega peab vastus küsimusele, kas akt on vaidlustatav või mitte, olema ühesugune olenemata sellest, kas tühistamishagi esitas eesõigusega hageja (loetletud ELTL artikli 263 teises lõigus), osalise eesõigusega hageja (loetletud viidatud artikli kolmandas lõigus) või eesõiguseta hageja (loetletud sama artikli neljandas lõigus).

70. Teiseks tuleb selleks, et vastata küsimusele, kas akt on vaidlustatav, hinnata seda, kas akt võib tekitada kolmandale isikule siduvaid õiguslikke tagajärgi.[42] See isik ei pea olema sama isik, kes esitab kõnealuse tühistamishagi.

71. Nagu selgitan allpool, põhineb see nõue ELTL artikli 263 esimese lõigu praegusel sõnastusel, mis on välja kujunenud korduvate muutmiste käigus ja võrsub Euroopa Kohtu praktikast, millest need muudatused suurel määral ajendatud olid.

72. ELTL artikli 263 esimese lõigu praeguse sõnastuse kohaselt on vaidlustatavad aktid i) seadusandlikud aktid, ii) nõukogu, komisjoni ja Euroopa Keskpanga aktid, *välja arvatud soovitused ja arvamused*, ning iii) need Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu, samuti Euroopa Liidu organite või asutuste õigusaktid, mille *eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele*.

73. Algses EMÜ asutamislepingus ei loetletud vaidlustatavaid akte, vaid määratleti need üksnes negatiivselt kui „nõukogu ja komisjoni aktid, *välja arvatud soovitused ja arvamused*“.[43]

[42] Akti vaidlustatavuse hindamisel *siduvatele* õiguslikele tagajärgedele ja pelgalt *õiguslikele* tagajärgedele tuginemise võimaliku praktilise erinevuse kohta vt kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Belgia *vs.* komisjon (C-16/16 P, EU:C:2017:959, punkt 59 jj).

[43] Vt EMÜ asutamislepingu artikkel 173 (kohtujuristi kursiiv). Lisaksin, et Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingu artiklis 33 oli vaidlustatavatest aktidest positiivne loetelu, mis sisaldas „otsuseid“ ja „soovitusi“. Selle asutamislepingu artikli 14 kohaselt määratleti need aktid siduva õigusjõuga aktidena. Seetõttu hinnati Euroopa Kohtu varases kohtupraktikas, mis mõjutas tema hilisemat kohtupraktikat, meetme „siduvat“ olemust eesmärgiga otsustada, kas see võib kujutada endast tühistamishagi esitamise alust. Vt nt 16. juuli 1956. aasta kohtuotsus Fédération charbonnière de Belgique *vs.* ülemamet (8/55, EU:C:1956:7, punkt 256); 10. detsembri 1957. aasta kohtuotsus Société des usines à tubes de la Sarre *vs.* ülemamet (1/57 ja 14/57, EU:C:1957:13, punkt 114) ning 15. märtsi 1967. aasta kohtuotsus CBR jt *vs.* komisjon (8/66–11/66, EU:C:1967:7, punkt 91).

74. Kuna asutamislepingu määratluse kohaselt ei ole soovitused ja arvamused siduvad aktid,[44] järeldas Euroopa Kohus, et vormist või nimest olenemata on *kõik* (liidu institutsioonide ja muude asutuste) aktid, mille eesmärk on tekitada *siduvaid õiguslikke tagajärgi*, vaidlustatavad.[45]

75. Kui aktil ei ole siduvaid õiguslikke tagajärgi, on hagi vastuvõetamatu olenemata sellest, kas selle on esitanud eesõigusega või eesõiguseta hagejad.[46]

76. Seetõttu ei ole vajadust küsida järgnevat küsimust selle kohta, kas akt mõjutab hageja õiguslikku olukorda tulenevalt ELTL artikli 263 neljandast lõigust.[47]

77. Kohtupraktikast ja ELTL artikli 263 esimese lõigu sõnastusest tuleneb, et akt on õiguslikult siduv, kui selle eesmärk on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. Mida see tähendab?

78. Akti saab käsitada kolmandatele isikutele õiguslikke tagajärgi tekitavana juhul, kui sellel on õiguslikud tagajärjed väljaspool akti vastu võtnud institutsiooni või asutust. Kui akt loob kohustusi üksnes „sisemiselt", teisisõnu samale institutsioonile, kes selle vastu võttis, kuid mitte „väliselt", teisisõnu kolmandatele isikutele, siis ei kujuta akt endast vaidlustatavat akti.[48]

79. Kolmas isik, kelle suhtes akt õiguslikult siduvaid tagajärgi tekitab, ei pruugi tingimata olla hageja.[49]

80. Euroopa Kohus on ühtlasi täpsustanud, et aktil on institutsioonist väljapoole ulatuvad tagajärjed üksnes juhul, kui selle akti vastu võtnud institutsioon väljendas oma lõplikku seisukohta.[50]

81. Seisukoht on lõplik, kui akti vastu võtnud institutsioon või asutus ei saa seda enam muuta, teisisõnu saaks ta sellest aktist tulenevaid õiguslikke tagajärgi takistada üksnes akti tühistamisega.[51] Kui akti koostaja lõplikku akti ei tühista, saab selle õiguslikke tagajärgi kaotada üksnes kohtumenetluses.

44 Niiviisi on soovitused ja arvamused praegu määratletud ELTL artiklis 288, kuid EMÜ asutamislepingu artiklis 189 oli sama määratlus.

45 31. märtsi 1971. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* nõukogu (22/70, EU:C:1971:32, punkt 39), viitas Euroopa Kohus meetmetele, mille eesmärk on omada „õigusjõudu". Euroopa Kohtu h kohtupraktikas aga on seda väljendit aga hakatud kasutama selliste meetmete kirjeldamiseks, mille eesmärk on tekitada „siduvaid õiguslikke tagajärgi". Vt nt 12. juuli 2022. aasta kohtuotsus Nord Stream 2 *vs.* parlament ja nõukogu (C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Seoses eesõigusega hagejatega vt nt 17. mai 1989. aasta kohtumäärus Itaalia *vs.* komisjon (151/88, EU:C:1989:201, punktid 22 ja 23) ning 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Slovakkia *vs.* komisjon (C-593/15 P ja C-594/15 P, EU:C:2017:800, punktid 63–65).

47 Kui hagi on esitanud eesõigusega hageja, ei ole see küsimus ühelgi juhul asjakohane. Kuid nagu selgitasin, peab Euroopa Kohus isegi eesõigusega hagejate puhul tegema kindlaks, kas vaidlustatud akt on õiguslikult siduv. Samas on Euroopa Kohus kahes kohtuotsuses, mida minule teadaolevalt ei ole korratud, tagasi lükanud eesõigusega hageja (mõlemas kohtuasjas oli hagejaks Madalmaade valitsus) esitatud hagi põhjusel, et komisjoni otsus, mille tühistamist hageja taotles, ei tekitanud *hagejale* õiguslikult siduvaid tagajärgi. Vt selle kohta 5. oktoobri 1999. aasta kohtuotsus Madalmaad *vs.* komisjon (C-308/95, EU:C:1999:477, punktid 26 ja 29) ning 28. jaanuari 2004. aasta kohtumäärus Madalmaad *vs.* komisjon (C-164/02, EU:C:2004:54, punktid 18 ja 22). Nende kahe kohtuotsuse kriitiline analüüs vt kohtujurist Jacobsi ettepanek kohtuasjas Itaalia *vs.* komisjon (C-301/03, EU:C:2005:550, punktid 52 ja 53).

48 Vt selle kohta asutusesiseseid juhendeid ja suuniseid käsitleva kohtupraktikaga seoses Lenaerts, K., Gutman, K. ja Nowak, J. T., *EU Procedural Law*, 2nd edition, Oxford European Union Law Library, Oxford, 2023, lk 286, punktid 7.21–7.22.

49 See tuleneb selgelt riigiabi käsitlevast kohtupraktikast, mille kohaselt otsus, millega komisjon kuulutab olemasoleva abi siseturuga kokkusobimatuks ja kohustab liikmesriiki abi tagasi nõudma, on õiguslikult siduv üksnes sellele liikmesriigile, kuid seda võib vaidlustada ka nimetatud abi saanud isik. Vt nt 19. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus Itaalia ja Sardegna Lines *vs.* komisjon (C-15/98 ja C-105/99, EU:C:2000:570, punktid 31–37).

50 Vt sellega seoses kohtuotsus IBM *vs.* komisjon, punkt 10, ja 26. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Internationaler Hilfsfonds *vs.* komisjon (C-362/08 P, EU:C:2010:40, punkt 58).

51 Vt sellega seoses kohtujurist Roemeri ettepanek liidetud kohtuasjades CBR jt *vs.* komisjon (8/66–11/66, ei avaldata, EU:C:1967:2, punkt 103).

82. Eeltoodust tulenevalt tähendab see käesolevas kohtuasjas järgmist: selleks et otsustada, kas vaidlustatud otsus on vaidlustatav akt, pidi Üldkohus kindlaks tegema selle ja ainult selle, et vaidlustatud otsus kujutas endast Euroopa Andmekaitsenõukogu lõplikku otsust ning et selle otsusega pandi kohustus väljaspool seda asutust olevale isikule, käesoleval juhul Iirimaa järelevalveasutusele.

83. Selle hindamisel ei olnud vajalik hinnata, kas see akt *ühtlasi* muudab selgelt apellandi õiguslikku olukorda. Viimati nimetatud küsimus on seotud otsese puutumusega, mitte aga vaidlustatava akti olemusega. [52]

84. Kas kohtupraktikast, millele tugineb Üldkohus, tuleneb teistsugune järeldus?

b) Kohtupraktika, milles need kaks tingimust näivad kokku sulanduvat

85. Vaidlustatud kohtumääruse punktis 41 selgitas Üldkohus, et tal tuleb analüüsida küsimust, „kas vaidlustatud otsus *tekitab õiguslikke tagajärgi, mis toovad kaasa selge muutuse WhatsAppi õiguslikus olukorras, ja* kas see otsus *puudutab teda otseselt* ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses“. [53]

86. Üldkohtu järeldus, et ühelt poolt selle hindamine, kas vaidlustatud otsus muudab selgelt WhatsAppi õiguslikku olukorda, ja teiselt poolt selle hindamine, kas see otsus puudutab seda äriühingut otseselt, on kaks eraldi analüüsi, näib põhinevat tema viidatud kohtupraktikal, nimelt kohtuotsustel IBM ja Deutsche Post. [54]

87. Seetõttu pöördun nende kohtuotsuste juurde tagasi.

88. Kohtuotsuse IBM punktis 9 märkis Euroopa Kohus, et „artikli 173 alusel esitatava hagi esemeks võivad olla aktid või otsused, mis tekitavad hagejale siduvaid õiguslikke tagajärgi *hageja huve puudutaval viisil, muutes selgelt tema õiguslikku olukorda*“. [55]

[52] Vt selles küsimuses kõige hiljutisem 13. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Swissgrid *vs.* komisjon (C-121/23 P, EU:C:2025:83, punkt 46) (milles selgitatakse, et olukorras, kus hageja ei ole vaidlustatud akti adressaat, „piisab nimelt selle tõendamisest, et akti eesmärk on tekitada siduvaid õiguslikke tagajärgi“ eelkõige selle adressaatidele, kuna selles staadiumis ei ole „vaja kontrollida, kas õiguslikud tagajärjed mõjutavad hageja huve, muutes selgelt tema õiguslikku olukorda“, sest seda asjaolu tuleb kontrollida staadiumis, kus analüüsitakse, kas on täidetud ELTL artikli 263 neljandas lõigus ette nähtud tingimus).

[53] Kohtujuristi kursiiv.

[54] Vt vaidlustatud kohtumäärus, punktid 38 ja 39. Peale kohtuotsuse IBM tugineb Üldkohus ka 18. novembri 2010. aasta kohtuotsusele NDSHT *vs.* komisjon (C-322/09 P, EU:C:2010:701, punkt 45), milles on viidatud teistele kohtuasjadele, milles on samuti viidatud kohtuotsuse IBM punktile 9.

[55] Kohtujuristi kursiiv.

89. See sõnastus, mida nii Euroopa Kohus[56] kui ka Üldkohus[57] on arvukates hilisemates kohtuotsustes korranud, on tõlgendatud ja ilmselt tõlgendatakse jätkuvalt viisil, et küsimus, kas mingi akt kujutab endast ELTL artikli 263 esimese lõigu alusel vaidlustatavat akti, hõlmab ühtlasi selle hindamist, kas see mõjutab hageja õiguslikku olukorda.[58] Tundub, et ka Üldkohus on kohtuotsuse IBM punkti 9 mõistnud just nii (vt käesoleva ettepaneku punkt 86).

90. Minu hinnangul ei ole see asjaomase punkti õige (ega kasulik) tõlgendus.

91. Mina tõlgendan kohtuotsuse IBM punkti 9 nii, et Euroopa Kohus on selles väljendanud – ühe lausega – kõiki tingimusi, mis peavad olema täidetud, kui eesõiguseta hageja soovib pöörduda liidu kohtusse, teisisõnu ühelt poolt neid, mis tulenevad ELTL artikli 263 esimesest lõigust, ja teiselt poolt neid, mis tulenevad ELTL artikli 263 neljandast lõigust.

92. Euroopa Kohus ei sea selle lausega ELTL artikli 263 esimesest lõigust tulenevate tingimuste täitmise kriteeriumiks seda, milline on akti mõju hagejale. Akti võib käsitada *üldises mõttes* vaidlustatava aktina, isegi kui *konkreetses kohtuasjas* ei saa konkreetne eesõiguseta hageja seda vaidlustada seetõttu, et see ei muuda selgelt hageja õiguslikku olukorda.

93. Minu arvates püüdis Euroopa Kohus hajutada võimalikku segadust, mille tekitab kohtuotsusest IBM pärit korduvalt kasutatud fraas kohtuotsuse Deutsche Post järgmistes punktides:

„36. Sellega seoses tuleb märkida, et liikmesriikide või institutsioonide esitatud tühistamishagide raames välja kujundatud kohtupraktika kohaselt on vaidlustatavad õigusaktid ELTL artikli 263 tähenduses kõik institutsioonide poolt vastu võetud sätted, mille eesmärk on sõltumata nende vormist luua siduvaid õiguslikke tagajärgi […].

37. Mis puudutab juriidilise või füüsilise isiku esitatud tühistamishagi institutsiooni akti peale, siis on Euroopa Kohus korduvalt märkinud, et niisugune hagi on vastuvõetav ainult juhul, kui vaidlusaluse akti siduvad õiguslikud tagajärjed puudutavad hageja huve, tuues kaasa selge muutuse tema õiguslikus seisundis […][59].

38. Tuleb siiski rõhutada, et eelmises punktis viidatud kohtupraktika on välja kujundatud niisuguseid hagisid menetledes, mille füüsilised või juriidilised isikud on liidu kohtule esitanud aktide vastu, mille adressaadid nad ise olid. Olukorras, kus hageja, kellel ei ole sellist eristaatust, esitab tühistamishagi akti peale, mille adressaat ta ei ole – nii nagu kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtumäärus Deutsche Post *vs.* komisjon –,[…][60] kattub nõue, mille kohaselt vaidlusaluse akti siduvad õiguslikud tagajärjed peavad puudutama hageja huve, tuues kaasa selge muutuse tema õiguslikus seisundis, tingimustega, mis on ette nähtud ELTL artikli 263 neljandas lõigus.“

56 Vt *ex multis* nt 31. märtsi 1998. aasta kohtuotsus Prantsusmaa jt *vs.* komisjon (C-68/94 ja C-30/95, EU:C:1998:148, punkt 62); 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Athinaïki Techniki *vs.* komisjon (C-521/06 P, EU:C:2008:422, punkt 29); 26. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Internationaler Hilfsfonds *vs.* komisjon (C-362/08 P, EU:C:2010:40, punkt 51) ja kohtuotsus komisjon *vs.* SRB, punkt 65.

57 Vt *ex multis* 3. juuli 2007. aasta kohtumäärus Commune de Champagne jt *vs.* nõukogu ja komisjon (T-212/02, EU:T:2007:194, punktid 86 ja 88), 26. novembri 2018. aasta kohtuotsus Shindler jt *vs.* nõukogu (T-458/17, EU:T:2018:838, punkt 30) ning 10. märtsi 2021. aasta kohtuotsus ViaSat *vs.* komisjon (T-245/17, EU:T:2021:128, punkt 68).

58 Vt nt kohtujurist Sharpstoni ettepanek kohtuasjas Reynolds Tobacco jt *vs.* komisjon (C-131/03 P, EU:C:2006:228, punktid 102 ja 103), milles ta tõstab esile, et Euroopa Kohus lisas nõudele, et akt on *üldises mõttes* siduv, ka nõude, et akt peab olema siduv *asjaomase hageja suhtes*.

59 Viited kohtupraktikale välja jäetud.

60 14. juuli 2010. aasta kohtumäärus Deutsche Post *vs.* komisjon (T-570/08, ei avaldata, EU:T:2010:311).

94. Minu hinnangul püüdis Euroopa Kohus kohtuotsuses Deutsche Post täpsustada, et kohtuotsuse IBM punktis 9 käsitletakse sellist olukorda, kus eesõiguseta hageja on *vaidlustatud akti adressaat*. See on nii seetõttu, et sellises olukorras nõuab vastus küsimusele, kas aktil on siduvad õiguslikud tagajärjed kolmandatele isikutele, vältimatult hindamist, kas sellel aktil on tagajärjed hagejale kui akti adressaadile. Sellises olukorras on küsimus, kas aktil on siduvad õiguslikud tagajärjed, *võrdne küsimusega*, kas akt muudab hageja õiguslikku olukorda.

95. Kui aga eesõiguseta hageja *ei* ole kõnealuse akti adressaat, on küsimus, kas see akt muudab selgelt tema õiguslikku olukorda, küsimus seoses otsese puutumusega, mida tuleb hinnata ELTL artikli 263 neljanda, mitte esimese lõigu alusel.

96. See sageli vääriti tsiteeritud fraas, mille kohaselt „kattub“ küsimus, kas aktil on õiguslikud tagajärjed, mis toovad kaasa selgeid muutusi, ELTL artikli 263 neljandas lõigus sätestatud otsese puutumuse nõudega, väljendab tegelikult Euroopa Kohtu arusaama, et otsese puutumuse küsimust tuleb hinnata eraldi ja lisaks küsimusele, kas aktil on siduvad õiguslikud tagajärjed.

97. Hilisemas kohtupraktikas on Euroopa Kohus pärast kohtuotsuse Deutsche Post punktile 38 viitamist tavaliselt jätkanud analüüsiga, kas kõnealune akt *puudutab otseselt* eesõiguseta hagejat, kes ei ole vaidlustatud akti adressaat.[61]

98. Seega ei tohiks kohtuotsust IBM vastavalt kohtuotsuses Deutsche Post antud selgitustele tõlgendada nii, et selles on ühte sulatatud ELTL artikli 263 esimesest ja neljandast lõigust tulenevad nõuded *olukordades, kus akt on adresseeritud kellelegi muule kui hagejale*.

99. Sellises olukorras, teisisõnu juhul, kui akt on adresseeritud kellelegi muule kui hagejale, on nõue, et akt oleks õiguslikult siduv, eraldiseisev nõudest, et see akt muudaks selgelt hageja õiguslikku olukorda.

100. Selleks, et vastata küsimusele, kas hageja esitatud hagi on vastuvõetav, ei piisa sellisel puhul sellest, et kõnealusel aktil on siduvad õiguslikud tagajärjed adressaadile või kellelegi teisele, vaid Euroopa Kohus peab *ühtlasi* hindama, kas kõnealune akt mõjutab hageja õiguslikku olukorda. Seda nõuab ELTL artikli 263 neljandast lõigust tulenev täiendav vastuvõetavuse tingimus.

101. Kohtuotsuses Deutsche Post järgis Euroopa Kohus just nimelt seda meetodit ja tegi kahes eraldi etapis kindlaks esiteks selle, et meede on õiguslikult siduv, ja alles seejärel selle, et see puudutab eesõiguseta hagejat otseselt. Samuti on oluline, et selles analüüsi osas, mis käsitles meetme õiguslikku siduvust, ei pidanud Euroopa Kohus asjakohaseks teha kindlaks, kas meede oli olemuselt ettevalmistav suuremas menetluses, mille käigus see kehtestati.[62] Euroopa Kohtu sõnul oli selles analüüsis oluline see, et otsus tekitas iseseisvaid õiguslikke tagajärgi, mistõttu sai selle peale esitada tühistamishagi.[63] Alles pärast selle kindlakstegemist, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui leidis, et vaidlustatud otsus ei ole õiguslikult siduv seetõttu, et see on olemuselt ettevalmistav,[64] liikus Euroopa Kohus edasi analüüsi teise etappi ning otsustas, et ühtlasi puudutab see meede kõnealust eesõiguseta hagejat ehk Deutsche Post AG-d otseselt ja isiklikult.[65]

61 Vt nt 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Algebris (UK) ja Anchorage Capital Group *vs.* SRB (C-934/19 P, EU:C:2021:1042, punkt 87 jj).

62 Vt selle kohta kohtuotsus Deutsche Post, punktid 40–47.

63 Kohtuotsus Deutsche Post, punkt 54.

64 Kohtuotsus Deutsche Post, punkt 63.

65 Kohtuotsus Deutsche Post, punktid 66–75.

102. Seetõttu on käesoleva ettepaneku punktis 93 tsiteeritud kohtuotsuse Deutsche Post kolme punkti eesmärk minu arvates just nimelt lahendada kohtuotsusest IBM tekkida võiv segadus ja eristada vaidlustatud akti õigusliku siduvuse analüüsi selle analüüsimisest, kas see akt mõjutab hageja õiguslikku olukorda.

103. Käesolevas kohtuasjas Üldkohus neid kahte analüütilist etappi ei eristanud. Asudes seisukohale, et vaidlustatud otsus ei mõjuta iseenesest hageja õiguslikku olukorda, järeldas Üldkohus ekslikult, et vaidlustatud otsus ei kujuta endast vaidlustatavat akti. Selles analüüsis ei keskendunud Üldkohus küsimusele, kas vaidlustatud otsus tekitab õiguslikult siduvaid tagajärgi kolmandatele isikutele. Pigem keskendus ta küsimusele, kas seda akti tuleks hageja seisukohast käsitleda vahepealsena.[66] Seda tehes eksis Üldkohus samamoodi, nagu ta eksis oma palju aastaid varem tehtud kohtumääruses Deutsche Post *vs.* komisjon,[67] mille Euroopa Kohus tühistas kohtuotsuses Deutsche Post.

104. Minu arvates on küsimus, kas akt on „vahepealne“ või „ettevalmistav“, liigne ning muudab ELTL artikli 263 esimese ja neljanda lõigu alusel tehtava analüüsi tarbetult keeruliseks. Nagu nähtub käesolevast kohtuasjast, võib dogmaatiline tuginemine neile mõistetele viia tegelikkuses vale järelduseni tühistamishagi vastuvõetavuse kohta. Asun nüüd selle küsimuse juurde.

2. Liigsed küsimused selle kohta, kas akt on „ettevalmistav“/“vahepealne“ ja kas sellele saab „tugineda“

105. Vaidlustatud kohtumääruse punktis 42 pidas Üldkohus vastuvõetavuse hindamisel asjakohaseks seda, et vaidlustatud otsus i) kujutab endast „ettevalmistavat“ või „vahepealset“ akti menetluses, mis peab lõppema riigisisese järelevalveasutuse lõpliku otsusega, ja ii) sellele ei saa apellandi vastu vahetult tugineda.

106. Mitte kumbki neist asjaoludest – ei akti „ettevalmistav“ või „vahepealne“ olemus ega võimalus sellele apellandi vastu vahetult tugineda – ei ole analüüsi aspektist asjakohane, kui soovitakse leida vastust küsimusele, kas tegemist on vaidlustatava aktiga ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses.

107. Samuti ei ole need asjaolud asjakohased siis, kui ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel hinnatakse, kas see akt puudutab apellanti otseselt (mida käsitlen allpool jaotises C).

108. Ka küsimus, kas kõnealune akt on „lõplik“, st kas sellega lõpetatakse teatav ühismenetlus või peab sellele järgnema „mõni teine“ sama või teise asutuse akt, ei ole asjakohane selle hindamisel, kas kõnealune akt on vaidlustatav. Nagu selgitan käesoleva ettepaneku punktis 78, tuleb akti vaidlustatavuse hindamise puhul küsida, kas kõnealune akt tekitab iseseisvaid õiguslikke tagajärgi – mida see võib teha üksnes juhul, kui see on selle vastu võtnud institutsiooni või asutuse seisukohast lõplik või jõustunud.

66 Vaidlustatud kohtumäärus, punktid 42–49.

67 14. juuli 2010. aasta kohtumäärus Deutsche Post *vs.* komisjon (T-570/08, ei avaldata, EU:T:2010:311).

109. Kuid vaidlustatud kohtumääruses järeldas Üldkohus kohtuotsuse IBM punktile 10 tuginedes, et on olemas *põhimõte*, mille kohaselt vahepealsed aktid ei ole vaidlustatavad.[68] Pärast selle *põhimõtte* kindlakstegemist selgitas Üldkohus, et vahepealse akti vaidlustamise võimalus on erand, mis kehtib juhul, kui sellisel aktil on iseseisvad õiguslikud tagajärjed.[69]

110. Ent kohtuotsuse IBM punktis 10 märkis Euroopa Kohus järgmist: „Põhimõtteliselt on akt vaidlustatav vaid juhul, kui see on meede, milles on *lõplikult määratletud* komisjoni või nõukogu *seisukoht* nimetatud menetluse lõpus.“[70] Seega selgitas Euroopa Kohus, et akti vaidlustatavuse analüüsimisel tuleb keskenduda küsimusele, kas kõnealuses aktis on väljendatud institutsiooni *lõplik seisukoht* selle institutsiooni vaatenurgast.

111. Seega ei olnud kohtuotsuses IBM kirjas mitte midagi sellise *põhimõtte* olemasolu kohta, mille kohaselt ei ole vahepealsed aktid vaidlustatavad.

112. Peale selle ei käsitlenud kohtuasi IBM isegi mitte ühismenetlust, vaid üksnes komisjoni läbi viidud menetlust. Selle menetluse kontekstis hindas Euroopa Kohus seda, kui asjakohased on komisjoni sisemenetluse eri etapid järeldamisel, et selles kohtuasjas vaidlustatud kirjas ei väljendatud selle institutsiooni lõplikku seisukohta.[71]

113. Seega võib sõna „vahepealne“ või „ettevalmistav“ olla asjakohane *üksnes* juhul, kui seda kasutatakse vastandina sõnale „lõplik“ või „jõustunud“.[72]

114. Kui akti tuleks mõista „vahepealsena“ ja seega mittevaidlustatavana üksnes seetõttu, et see asetseb ühismenetluses sellises kohas, kus hageja vaatenurgast on hiljem oodata teist, hagejale adresseeritavat akti, ei saaks üksikisik kunagi vaidlustada *tegelikku* akti, mis mõjutab tema õiguslikku olukorda ja puudutab seega seda üksikisikut otseselt. See oleks vastuolus ELTL artikli 263 neljanda lõiguga.

115. Üldkohtu keskendumine vaidlustatud otsuse „vahepealsele“ või „ettevalmistavale“ olemusele, nagu ta seda käesolevas kohtuasjas teeb, juhib seega analüüsi kõrvale ainsast asjakohasest küsimusest ELTL artikli 263 esimese lõigu alusel: kas Euroopa Andmekaitsenõukogu seisukoht, nagu seda on väljendatud vaidlustatud otsuses, kujutab endast selle asutuse lõplikku seisukohta, nimelt sellist, mis on kolmandale isikule siduv, olenemata asjaolust, et sellele järgneb teine akt, mis „lõpetab“ isikuandmete kaitse üldmäärusest tuleneva järjepidevuse mehhanismis sätestatud menetluse.

116. Käesolevas kohtuasjas on vaidlustatud otsus Euroopa Andmekaitsenõukogu akt. Selle otsusega võtab see asutus lõpliku seisukoha seoses sellega, kas esiteks kujutavad „kadudega räsitud andmed“ endast isikuandmeid isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ja kas teiseks rikkus apellant isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud läbipaistvuseeskirju. Mõlema lõpliku

68 Vt selle kohta vaidlustatud kohtumäärus, punktid 43 ja 44 (kus kõigepealt märgitakse, et ühismenetlustes ei kujuta vaheaktid endast põhimõtteliselt vaidlustatavaid akte, ja seejärel märgitakse, et „[e]randid [sellest] põhimõttest puudutavad juhtumeid, kus vahemeetmel on iseseisvad õiguslikud tagajärjed“).

69 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 44.

70 Kohtuotsus IBM, punkt 10, kohtujuristi kursiiv.

71 Sama võib öelda Euroopa Kohtu seisukoha kohta 26. jaanuari 2010. aasta kohtuotsuse Internationaler Hilfsfonds *vs.* komisjon (C-362/08 P, EU:C:2010:40) punktis 52, millele Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 43 samuti tugines.

72 Olgugi et konkreetse kohtuasja konteksti kirjeldades ei viita Euroopa Kohus ühismenetluses „ettevalmistava“ akti mõistele, ei välista ta siiski võimalust sellist akti vaidlustada juhul, kui on tuvastatud, et see tekitab selle menetluse käigus iseseisvaid õiguslikke tagajärgi. Vt nt kohtuotsus komisjon *vs.* SRB, punkt 93, milles selgitati, et „[s]ellises mitmeetapilises menetluses ei saa esitada tühistamishagi lõpliku akti vastuvõtmisele eelnevates etappides vastu võetud aktide peale, *kui need aktid ei tekita iseseisvaid õiguslikke tagajärgi*“ (kohtujuristi kursiiv).

järelduse õiguslik tagajärg on see, et need kohustavad Iirimaa järelevalveasutust kui juhtivat järelevalveasutust muutma oma otsuse eelnõu (teisisõnu just seda otsust, milles ta oli varem kavatsenud teha vastupidise järelduse). Samuti kohustab Euroopa Andmekaitsenõukogu vaidlustatud otsuses Iirimaa järelevalveasutust lühendama asjaomast nõuete täitmise tähtaega ja annab sellele asutusele siduvad juhised kõnealuste trahvide arvutamiseks. Viimane tähendab, et trahvisummad suurenevad võrreldes nendega, mida Iirimaa järelevalveasutus kavatses kehtestada. Need järeldused on Euroopa Andmekaitsenõukogu vaatevinklist lõplikud selles mõttes, et nendes on määratletud selle asutuse lõplik seisukoht talle esitatud küsimuste suhtes. Seeläbi loovad need Iirimaa järelevalveasutustele siduva kohustuse,[73] mida on võimalik tühistada üksnes juhul, kui Euroopa Andmekaitsenõukogu oma otsuse tühistab või kui seda teevad liidu kohtud.

117. Kuna see otsus on lõplik ja kuna see tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi väljaspool selle vastu võtnud asutust, teisisõnu Iirimaa järelevalveasutusele, oleks Üldkohus pidanud otsustama, et vaidlustatud otsus vastab ELTL artikli 263 esimeses lõigus sätestatud tingimustele ja tuleb liigitada vaidlustatavaks aktiks.

118. Teine liigne aspekt, mida Üldkohus oma analüüsis käsitles, on võimalus tugineda WhatsAppi vastu vahetult vaidlustatud otsusele.

119. Seda aspekti võin käsitleda lühidalt: arvestades, et akti vaidlustatavus ei olene sellest, kas ja kuidas see muudab hageja õiguslikku olukorda, ei saa võimalus vahetult tugineda vaidlustatud otsusele WhatsAppi vastu olla asjakohane ELTL artikli 263 esimese lõigu alusel analüüsimise kontekstis. Peale selle, nagu hiljem esile toon, ei ole selle isiku suhtes vahetu tuginemise võimalus asjakohane ka kriteeriumina, mille alusel hinnata, kas vaidlustatud otsus puudutab seda äriühingut otseselt.

3. Vahejäreldus

120. Vastamiseks küsimusele, kas Euroopa Liidu mõne institutsiooni või asutuse akt on liidu kohtus vaidlustatav akt ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses, tuleb hinnata, kas selles aktis on väljendatud selle institutsiooni või asutuse *lõplik seisukoht*, millel on *siduvad õiguslikud tagajärjed* kellelegi, kes *asub sellest institutsioonist või asutusest väljaspool*.

121. Selleks et vastata küsimusele, kas akti saab liidu kohtus vaidlustada, ei pea kolmas isik, kelle suhtes aktil on siduvad õiguslikud tagajärjed, olema sama isik, kes esitas tühistamishagi.

122. Küsimus, kas vaidlustatava akti vastu hagi esitanud isikul on võimalik seda akti vaidlustada, lahendatakse ELTL artikli 263 neljanda lõigu, mitte selle artikli esimese lõigu alusel.

123. Selle kindlaks tegemisel, kas akt on vaidlustatav, ei ole asjakohane see, et see akt kujutab endast ühismenetluse „vahepealset“ etappi.

124. Sellega, et Üldkohus keskendus vaidlustatud kohtumääruses asjaolule, et vaidlustatud otsus ei kujuta endast isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud järjepidevuse mehhanismi raames lõplikku otsust, ning jättis seega hindamata, kas see otsus kujutab endast Euroopa

[73] Nagu olen selgitanud, on järjepidevuse mehhanismis vastu võetud Euroopa Andmekaitsenõukogu otsuse siduvus asjaomaste liikmesriigi järelevalveasutuste suhtes sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõikes 1.

Andmekaitsenõukogu jõustunud või lõplikku otsust, mis tekitab Iirimaa järelevalveasutusele siduvaid õiguslikke tagajärgi, eksis ta ELTL artikli 263 esimesest lõigust tulenevate tingimuste hindamisel.

125. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku nõustuda esimese väite kahe esimese argumendiga.

C. Vaidlustatud otsus puudutab apellanti otseselt

126. Esimese väite kolmanda ja neljanda argumendiga väidab apellant, et Üldkohus eksis leides, et vaidlustatud otsus ei puuduta apellanti otseselt.

127. Apellandi sõnul toob Üldkohus küll õigesti välja Euroopa Kohtu praktika, mille kohaselt peavad olema täidetud kaks tingimust selle tuvastamiseks, et akt puudutab otseselt füüsilist või juriidilist isikut, kes ei ole akti adressaat,[74] kuid kohaldab seda kohtupraktikat valesti.

128. Üldkohtu viidatud kohtupraktikas on märgitud, et „tingimus, et hagi esemeks olev meede peab füüsilist või juriidilist isikut puudutama otseselt, [eeldab,] et täidetud oleksid kaks kumulatiivset tingimust, nimelt ühelt poolt, et meede avaldaks otsest mõju isiku õiguslikule olukorrale, ja teiselt poolt, et see ei jätaks meedet rakendama kohustatud adressaadile mingit kaalutlusõigust, mispuhul meetme rakendamine on puhtautomaatne ja tuleneb vaid liidu õigusnormidest, ilma et kohaldataks muid vahenorme.“[75]

129. Nende kahe kriteeriumi käsitlemine „kumulatiivsetena“ tuleneb sellisest kohtupraktikast, kus vaidlustatud akt nõudis rakendusmeetmete võtmist.[76]

130. Sellises olukorras sai vaidlustatud meede hageja õiguslikku olukorda otseselt mõjutada üksnes juhul, kui rakendaval asutusel puudus valikuvõimalus selle suhtes, kas ja kuidas vaidlustatud meedet rakendada.[77]

131. Käesoleval juhul on olukord just selline. Apellanti puudutav vaidlustatud otsus on adresseeritud Iirimaa järelevalveasutusele, mitte apellandile. Selles otsuses nõutakse, et Iirimaa asutus muudaks apellandile adresseeritud lõpliku otsuse vastuvõtmisel otsuse eelnõu selliselt, et selles oleksid rakendatud vaidlustatud otsuses sisalduvad järeldused. Seetõttu on küsimus, kas Iirimaa järelevalveasutusele jäi kaalutlusõigus pärast seda, kui Euroopa Andmekaitsenõukogu tegi vaidlustatud otsuse, oluline selle üle otsustamiseks, kas see puudutas apellanti otseselt.

74 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 51.

75 Vt 12. juuli 2022. aasta kohtuotsus Nord Stream 2 *vs.* parlament ja nõukogu (C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

76 Minu hinnangul on esimene kohtuasi, milles viidati nende kriteeriumide „kumulatiivsusele“, 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ente per le Ville vesuviane ja Ente per le Ville vesuviane *vs.* komisjon (C-445/07 P ja C-455/07 P, EU:C:2009:529, punkt 45), milles käsitleti Euroopa Regionaalarengu Fondist liikmesriigi asutuste vahendusel saadud finantsabi.

77 Olukord, milles liidu meetme hagejani „jõudmiseks“ on tarvis täiendavat rakendusmeedet, on praktikas tavalisim. Kuid selline olukord ei ole ainuke, kus akt võib füüsilist või juriidilist isikut otseselt puudutada. Mõned aktid mõjutavad üksikisiku õiguslikku olukorda ilma, et selleks oleks vaja rakendusmeedet. Selline on olukord üldkohaldatavate aktide, näiteks määruste puhul. Vt sellega seoses nt olukorda, mida käsitleti 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Jégo-Quéré (C-263/02 P, EU:C:2004:210). Selle kohtuasja asjaolude kohaselt kehtestati vähima silmasuurusega võrkude kohustuslik kasutamine eesmärgiga vähendada merluusi noorvormide püüdmist otseselt hagejale kuuluvale kalandusettevõtjale ilma rakendusmeetmete võtmise vajaduseta. ELTL artikli 263 neljanda lõigu viimane muudatus, mis tulenes Lissaboni lepingust, tegi võimalikuks tühistamishagi esitamise ka rakendusmeetmeid mittenõudvate halduse üldaktide vastu, ilma et selleks oleks vaja tõendada isiklikku puutumust. Siiski peab hageja ikkagi tõendama, et vaidlustatud meede puudutab teda otseselt. Sellise tõendi puhul ei kaasne teist kohtupraktikast tulenevat „kumulatiivset“ kriteeriumi – mis puudutab rakendusmeetmeid –, kuna sellises olukorras ei olegi mingeid rakendusmeetmeid, mis toimiksid „sillana“ vaidlustatud meetme ja hageja vahel.

132. Selles kontekstis väidab apellant, et Üldkohus tõlgendas ELTL artikli 263 neljandat lõiku valesti kahel moel. Esiteks kohaldas Üldkohus esimest otsese puutumuse tingimust hinnates selliseid kriteeriume nagu „tuginemise võimalikkus“ ja „menetluse viimane staadium“, millest kumbki ei ole otsese puutumuse kindlakstegemisel asjakohane. Teiseks kohaldas Üldkohus teist otsese puutumuse tingimust hinnates vaidlustatud otsusele valesti kaalutlusõiguse kriteeriumi.

133. Nõustun apellandiga mõlemas aspektis.

1. Võimalus tugineda vaidlustatud otsusele apellandi vastu

134. Esimene väärtõlgendus, mida apellant Üldkohtule ette heidab, on see, et viimane leidis vaidlustatud kohtumääruse punktis 52, et tingimus, mille kohaselt peab vaidlustatud otsus otseselt mõjutama WhatsAppi õiguslikku olukorda, ei ole täidetud, kuna sellele aktile ei saa tema vastu tugineda.

135. „Tuginemise võimaluse“ tingimust ei ole ELTL artikli 263 neljandas lõigus nimetatud, samuti ei tulene see Euroopa Kohtu praktikast.

136. See on põhjusega nii. Enamikus olukordades, kus on kas liidu või liikmesriigi tasandil vaja rakendusmeedet, ei saa rakendatavale liidu otsusele endale füüsiliste ega juriidiliste isikute vastu tugineda, isegi kui need isikud on selle meetme kavandatavad adressaadid. Põhjus, miks on sageli vaja rakendusmeedet, on see, et kõnealune liidu meede ise hagejani ei „ulatu“. Sellistes olukordades saab füüsilise või juriidilise isiku vastu tugineda üksnes rakendusmeetmele.

137. Kui otsese puutumuse tingimus oleks võimalus „tugineda otse“ meetmele füüsilise või juriidilise isiku vastu, oleks väga vähe olukordi, kus eesõiguseta hagejad saaksid vaidlustada mõnda liidu akti, mis nõuab rakendusmeedet.

138. Tegelikult ei ole otsese puutumuse aspektist vahet, kas füüsilise või juriidilise isiku vastu saab tugineda üksnes kõnealusele rakendusmeetmele, mitte aga sellele meetmele, mille kehtivuse see isik liidu kohtus vaidlustab. Kui rakendusmeede üksnes kordab hagi esemeks olevat meedet, kuna rakendav asutus ei saanud ise otsustada, kas ja kuidas oma otsust raamistada, on selge, et hageja õigusliku olukorra mõjutamise *tegelik* põhjus on vaidlustatud meede.

139. Käesolevas kohtuasjas tähendab see seda, et Üldkohus eksis, kui pidas võimalust tugineda apellandi vastu vaidlustatud otsusele asjakohaseks teguriks selle hindamisel, kas see otsus puudutab apellanti otseselt.

2. Vaidlustatud akt ei ole järjepidevuse mehhanismis ette nähtud menetluse viimane staadium

140. Vaidlustatud kohtumääruse samas punktis ehk punktis 52 leidis Üldkohus, et vaidlustatud otsus ei mõjuta apellanti otseselt, kuna see otsus ei kujuta endast isikuandmete kaitse üldmääruse järjepidevuse mehhanismis ette nähtud menetluses viimast staadiumi, vaid nõuab rakendusmeetmeid liikmesriigi tasandil.

141. Juba eelnevast arutelust nähtub, et meede võib isikut otseselt puudutada isegi siis, kui see meede vajab rakendusmeetmeid.[78]

142. „Teine" Euroopa Kohtu praktikas leiduv tingimus otsese puutumuse tuvastamiseks (vt käesoleva ettepaneku punkt 128), millele Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses viitas kui kohaldatavale õigusele,[79] oleks mõttetu, kui otsest puutumust ei saaks olla juhul, kui vaidlustatud meede vajab rakendusmeetmeid.

143. Samuti ei eristata sellise arusaama korral nõuet, mille kohaselt ei tohi halduse üldakt vajada rakendusmeetmeid, ja otsese puutumuse nõuet, mis peavad mõlemad olema täidetud selleks, et eesõiguseta hagejal oleks võimalik tõendada hagi esitamise õigust ELTL artikli 263 neljanda lõigu viimase lauseosa alusel.[80]

144. Seega Üldkohus eksis, kui leidis, et asjaolu, et järjepidevuse mehhanismi alusel peab Iirimaa järelevalveasutus võtma vastu otsuse, millega rakendatakse vaidlustatud otsust, on asjakohane kriteerium selle analüüsimisel, kas viimati nimetatud otsus puudutab apellanti otseselt.

145. Üldkohus püüdis eristada olukorda käesolevas kohtuasjas riigiabi valdkonnas tekkivatest olukordadest, milles komisjon leiab, et abi on siseturuga kokkusobimatu, ja kohustab asjaomast liikmesriiki kõnealust abi tagasi nõudma.[81] Euroopa Kohus on leidnud, et sellistes olukordades puudutab asjaomane komisjoni otsus abisaajaid otseselt isegi juhul, kui kõnealune liikmesriik pidi seda otsust rakendama ja seda sai kohaldada üksnes nimetatud rakendusmeetmete alusel.[82]

146. Pean apellandiga nõustuma, et Üldkohus tugines käesoleva olukorra eristamiseks neile kohtuasjadele ekslikult ja eksis ka leides, et vaidlustatud otsus ei puuduta WhatsAppi otseselt.[83]

147. Otse vastupidi, need kohtuasjad pigem lisavad argumente selle kasuks, et vaidlustatud otsus puudutab WhatsAppi otseselt. See otsus muudab apellandi õiguslikku olukorda, olgugi et Iirimaa järelevalveasutus peab vastu võtma „rakendusotsuse". Sisuliselt on loogika just selline, millest lähtus Euroopa Kohus oma kohtupraktikas, millele Üldkohus viitas vaidlustatud kohtumääruse punktis 64.

148. Samuti leian, et Üldkohus eksis, kui asus seisukohale, et vaidlustatud otsus ei ole analoogne komisjoni otsustega riigiabi tagasinõudmiseks seetõttu, et vaidlustatud otsus ei lõpetanud kõnealust haldusmenetlust liikmesriigi tasandil.[84] Mis puudutab küsimusi, mille üle otsustas Euroopa Andmekaitsenõukogu vaidlustatud otsuses, oli järjepidevuse mehhanismi reguleeriv menetlus aga õigupoolest lõpetatud, arvestades et Iirimaa järelevalveasutus ei saa vaidlustatud

78 Vt hiljutist kinnitust seoses direktiividega, mis vajavad alati rakendusmeetmeid, 12. juuli 2022. aasta kohtuotsuses Nord Stream 2 *vs.* parlament ja nõukogu (C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 70).

79 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 51.

80 Vt 12. juuli 2022. aasta kohtuotsus Nord Stream 2 *vs.* parlament ja nõukogu (C-348/20 P, EU:C:2022:548, punktid 71–74).

81 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 64.

82 Vt nt 19. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus Itaalia ja Sardegna Lines *vs.* komisjon (C-15/98 ja C-105/99, EU:C:2000:570, punktid 31 ja 34) ning 29. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Itaalia *vs.* komisjon (C-298/00 P, EU:C:2004:240, punkt 39).

83 Sama kehtib ka selle kohtupraktika kohta, millele Üldkohus tugineb vaidlustatud kohtumääruse punktis 65 ja mis puudutab liikmesriigile adresseeritud komisjoni otsust, milles antakse sellele liikmesriigile juhised vähendada teatavat ühele ettevõtjale antavat liidu rahastust. Euroopa Kohus leidis, et sellises olukorras olev ettevõtja on komisjoni otsusest otseselt puudutatud olenemata sellest, et liikmesriik peab kehtestama rakendusmeetmed.

84 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 64.

otsuses võetud seisukohti muuta. Asjaolu, et sellel asutusel võib olla vaja otsustada *ka* teatavate muude küsimuste üle, mida vaidlustatud otsus ei hõlma, ei muuda seda, et vaidlustatud otsuses võetud seisukohad selles lahendatud küsimuste suhtes on „lõplikud“.

149. Eeltoodust nähtub minu silmis selgelt, et vaidlustatud otsus mõjutab apellandi õiguslikku olukorda, sest esiteks leitakse selles, et „kadudega räsimine“ hõlmab isikuandmed, ja teiseks otsustatakse, et selle äriühingu praktika rikub teatavaid läbipaistvusnõudeid, mis on isikuandmete kaitse üldmäärusega kehtestatud vastutavatele töötlejatele.

150. Juba see järeldus üksi tekitab apellandile õigusliku kohustuse oma praktikat muuta. Pealegi kujutab see otsus endast Iirimaa järelevalveasutusele õiguslikku alust määrata apellandile suuremad trahvid. Ilma vaidlustatud otsuseta see asutus seda teha ei saaks. Ainuke põhjus, miks see asutus lisas need järeldused oma lõplikku apellandile adresseeritud otsusesse, oli see, et vaidlustatud otsusega kohustati teda seda tegema. Minu arvates näitab see üpris selgelt, et apellandi õigusliku olukorra muutumise tegelik põhjus seisneb vaidlustatud otsuses ja mitte Iirimaa järelevalveasutuse otsuses, nagu Üldkohus ekslikult järeldab.

3. Iirimaa järelevalveasutuse kaalutlusõigus

151. Kui tühistamishagi esemeks olev akt nõuab rakendusmeetmeid, loetakse, et see puudutab hagejat otseselt üksnes juhul, kui rakendusmeetmed vastu võtnud asutusel ei ole kaalutlusõigust, vaid ta peab selle asemel automaatselt kohaldama vaidlustatud otsuses võetud seisukohti.

152. Käesolevas kohtuasjas tähendaks see, et vaidlustatud otsus puudutaks WhatsAppi otseselt juhul, kui Iirimaa järelevalveasutusel ei oleks olnud kaalutlusõigust seoses sellega, kas ja kuidas seda otsust rakendada.

153. Vaidlustatud kohtumääruses leidis Üldkohus, et Iirimaa järelevalveasutusel oli kaalutlusõigus olemas ja seetõttu ei puudutanud apellanti otseselt mitte vaidlustatud otsus, vaid üksnes selle asutuse lõplik otsus.[85]

154. Nõustun apellandiga, et ka siin eksis Üldkohus hinnangu andmisel.

155. Esiteks pidi Iirimaa järelevalveasutus võtma Euroopa Andmekaitsenõukogu järelduse, mille kohaselt kujutab „kadudega räsimine“ endast isikuandmete töötlemist ja apellant on vastutava töötlejana rikkunud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklitest 5, 13 ja 14 tulenevaid kohustusi, oma lõplikusse otsusesse üle ja tal ei olnud mingit kaalutlusõigust seoses võimalusega jõuda vastupidisele järeldusele.

156. Teiseks pani vaidlustatud otsus Iirimaa järelevalveasutusele tingimusteta kohustuse suurendada trahvisummasid ja kasutada vaidlustatud otsuses nimetatud arvutusmeetodeid, olgugi et trahvisummade lõplik arvutamine ja määramine jäi Iirimaa järelevalveasutuse ülesandeks. See tähendab, et sellel asutusel puudus „rakendusasutusena“ kaalutlusõigus jääda esialgsete trahvisummade juurde või neid vähendada.[86]

85 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 53.

86 Apellant vaidlustab ka Euroopa Andmekaitsenõukogu pädevuse sekkuda nii trahvisummade arvutamise meetodisse kui ka trahvisummade suurusse, väites, et isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt on see pädevus jäetud liikmesriigi järelevalveasutusele liikmesriigi õigusnormide alusel. Viimast väidet tuleb hinnata sisuliselt ja Euroopa Kohus ei saa käesolevas apellatsioonimenetluses selles küsimuses seisukohta võtta.

157. Seetõttu *ei* olnud Iirimaa järelevalveasutusel vaidlustatud otsuse nimetatud aspektide puhul kaalutlusõigust seoses sellega, kas ja kuidas apellandi suhtes otsustada.

158. Eeltoodust järeldub, et Üldkohus eksis, kui leidis, et Iirimaa järelevalveasutusel oli nende aspektide suhtes kaalutlusõigus.[87]

159. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 65 lõike 1 punkti a alusel otsustab Euroopa Andmekaitsenõukogu üksnes selliste isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamise aspektide üle, millega teised järelevalveasutused ei nõustu ja mille suhtes osalevad järelevalveasutused ei jõua ühisele seisukohale. Seetõttu on Iirimaa järelevalveasutusel tõepoolest kaalutlusõigus nendes küsimustes, mida Euroopa Andmekaitsenõukogule *ei* esitatud, kuid mis sellest hoolimata sisalduvad lõplikus riigisiseses otsuses.[88]

160. Kas see on asjakohane otsustamisel, et vaidlustatud otsus puudutab apellanti otseselt?

161. Vaidlustatud kohtumääruses leidis Üldkohus, et vaidlustatud otsuse piiratud reguleerimisala on oluline, sest Iirimaa järelevalveasutuse lõplik otsus kujutab endast tervikut, mida ei saa tükeldada vastavalt sellele, milliste aspektide suhtes Iirimaa järelevalveasutusel kaalutlusõigus oli või ei olnud.[89]

162. Minu arvates ja taas kooskõlas apellandi seisukohaga ei ole see aspekt oluline küsimuse puhul, kas vaidlustatud otsus puudutab seda isikut otseselt.

163. Otsese puutumuse hindamisel tuleb lähtuda vaidlustatud akti sisust.[90] Sellega seoses piisab sellest, et apellandi õiguslikku olukorda mõjutava vaidlustatud otsuse sisu ei jätnud Iirimaa järelevalveasutusele neis aspektides mingit kaalutlusõigust, olgugi et lõplikus otsuses käsitleti ka muid asjaolusid.

164. Nagu selgitan käesoleva ettepaneku järgmises osas, on õigupoolest nii, et kui apellant ei vaidlustaks vaidlustatud otsust Üldkohtus, kaotaks ta võimaluse taotleda selle otsuse kehtetuks tunnistamist pädevas Iirimaa kohtus Iirimaa järelevalveasutuse lõpliku otsuse vaidlustamise käigus.

165. Nagu apellant kohtuistungil selgitas, on selline menetlus praegu Iirimaa kohtus tõepoolest pooleli. Selles menetluses taotleb apellant Iirimaa järelevalveasutuse lõpliku otsuse kehtetuks tunnistamist ka neis aspektides, mida vaidlustatud otsuses ei käsitleta. Samal ajal aga vaidlustas apellant vaidlustatud otsuse Üldkohtus eesmärgiga kaitsta oma õigust taotleda Iirimaa järelevalveasutuse otsuse nende osade kehtetuks tunnistamist, mille suhtes sellel asutusel kaalutlusõigus puudus.

87 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punktid 57–59. Asjaolu, et Euroopa Andmekaitsenõukogu ei väljendanud oma seisukohta selle suhtes, kas WhatsApp tegutses „kadudega räsimisest“ tulenevate isikuandmetega seoses vastutava töötleja või volitatud töötlejana, ei muuda fakti, et Iirimaa järelevalveasutus on kohustatud lähtuma Euroopa Andmekaitsenõukogu järeldusest, et nimetatud toiming kujutab endast isikuandmete töötlemist.

88 Vaidlustatud kohtumääruse punktides 55 ja 56 loetles Üldkohus küsimused, milles tegi otsuse Euroopa Andmekaitsenõukogu, ja küsimused, milles lisaks eeltoodutele tegi otsuse Iirimaa järelevalveasutus lõplikus riigisiseses otsuses.

89 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 60.

90 Vt *ex multis* 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus Ungari *vs.* parlament (C-650/18, EU:C:2021:426, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika) ning komisjon *vs.* SRB, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika.

166. Sellest tuleneb, et Üldkohus eksis ka järelduses, et vaidlustatud otsus ei puuduta apellanti otseselt, kuna Iirimaa järelevalveasutusel oli vaidlustatud otsuse „rakendamisel“ kaalutlusõigus seetõttu, et lõplik riigisisene otsus sisaldas ka aspekte, mida vaidlustatud otsus ei hõlmanud.

4. Vahejäreldus

167. Üldkohus tegi ELTL artikli 263 neljandas lõigus sätestatud otsese puutumuse olemasolu hindamise tingimuste kohaldamisel vea.

168. Esiteks põhines tema hinnang olematutel tingimustel, et i) vaidlustatud aktile peab saama otse tugineda tühistamismenetluse algatanud hageja vastu ja ii) see ei tohi vajada rakendusmeetmeid.

169. Teiseks eksis Üldkohus sellega, et tema hinnangul jättis vaidlustatud otsus rakendavale asutusele, käesoleval juhul Iirimaa järelevalveasutusele kaalutlusõiguse.

170. Viimaks eksis Üldkohus, kui ta järeldas, et asjaolu, et Iirimaa järelevalveasutuse lõplikus otsuses oli osi, mida vaidlustatud otsus ei käsitlenud, oli asjakohane selle hindamisel, kas vaidlustatud otsus jättis selle asutuse ilma kaalutlusõiguseta.

171. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku nõustuda esimese väite kolmanda ja neljanda argumendiga.

D. Liidu õiguskaitsevahendite süsteemi loogika kohaselt peab käesolevas kohtuasjas esitatud hagi olema vastuvõetav

172. Esimese väite viienda argumendiga väidab apellant, et Üldkohus kajastas liidu õiguskaitsevahendite süsteemiga seotud menetlusnõudeid valesti.

173. Vaidlustatud kohtumääruses leidis Üldkohus, et järjepidevuse mehhanismiga kehtestatud menetluses tuleb liikmesriigi järelevalveasutuse lõpliku otsuse suhtes alustada menetlust pädevas liikmesriigi kohtus. Üldkohtu hinnangul toetab kogu õiguskaitsevahendite süsteemi loogika seda, et kohtuasja peaks lahendama liikmesriigi kohus,[91] kes esitab seejärel Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse seoses liikmesriigis tehtud otsuse selle osa kehtivusega, mis on ette kirjutatud vaidlustatud otsuses.

174. Üldkohtu seisukohal, mille kohaselt tuleks hagid koondada ühte kohtusse, on teataval määral alust. Õigupoolest lahendaks tema väljapakutud lahendus praeguse menetlusliku ebamugavuse, mille kohaselt peab hageja sisuliselt esitama kaks eraldi hagi – ühe Üldkohtule ja teise liikmesriigi kohtule, kui ta tahab tagada tõhusa kaitse kõigile oma õigustele, mis tulenevad liidu õigusest. See ei ole tõesti just kõige tõhusam viis oma õiguste kaitsmiseks.

175. Käesolevas kohtuasjas on apellant teinud just seda: ta esitas kaks hagi, ühe Üldkohtule ja teise pädevale Iirimaa kohtule. Kuid nagu selgitan allpool, ei näe liidu õiguskaitsevahendite süsteem vähemalt oma praeguses struktuuris ette ühtegi muud lahendust.

[91] Sellega seoses tugineb Üldkohus 25. juuli 2002. aasta kohtuotsusele Unión de Pequeños Agricultores *vs.* nõukogu (C-50/00 P, EU:C:2002:462, punkt 40); vt ka vaidlustatud kohtumäärus, punkt 68.

1. Seos liidu akti vastu esitatud otseste ja kaudsete hagide vahel

176. Esiteks, nagu on hästi teada, ei ole liikmesriigi kohtul pädevust tunnistada kehtetuks liidu institutsioonide ja muude asutuste akte. Kui ta leiab, et liidu akt ei ole kehtiv, peab ta seega esitama Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse ja saama Euroopa Kohtult kinnituse akti kehtetuse kohta.[92]

177. Teiseks ei saa liikmesriigi kohus seada kahtluse alla liidu akti kehtivust, juhul kui sellisele kehtetusele tuginev isik vastab ELTL artikli 263 neljandas lõigus sätestatud hagi esitamise õiguse tingimustele, kuid jättis selle akti liidu kohtus ELTL artikli 263 kuuendas lõigus sätestatud tähtaja jooksul vaidlustamata. See tuleneb kohtuotsusest TWD Textilwerke Deggendorf[93] ning on leidnud kinnitust hilisemates kohtuotsustes, sealhulgas kohtuotsuses Georgsmarienhütte jt,[94] mida selle menetluse pooled käsitlesid.

178. Viimati nimetatud kohtuotsuses asus Euroopa Kohus seisukohale, et „kui isikul, kes soovib vaidlustada liidu akti, on igasuguse kahtluseta õigus ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel hagi esitada, on ta kohustatud selles sättes ette nähtud õiguskaitsevahendit kasutama ehk Üldkohtule hagi esitama.“[95] Kui isik, kellel oli see võimalus, jättis tähistamishagi ELTL artikli 263 kuuendas lõigus sätestatud tähtaja jooksul esitamata, ei saa liikmesriigi kohus rahuldada selle isiku esitatud hagi liidu akti tühistamiseks, vaid peab asuma seisukohale, et vaidlustatud akt on selle isiku suhtes lõplik.[96] Kui liikmesriigi kohus esitab sellises olukorras Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, peab viimane eelotsusetaotluse vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükkama, kuna vastasel juhul annaks ta küsimusele sellise vastuse, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus ei saa kasutada.

179. Üks hiljutine näide, mille puhul oli tegemist ühismenetlusega, on kohtuotsus Iccrea Banca.[97] Selles kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et osa Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia) eelotsusetaotlusest seoses menetlusega, kus pank nimega Iccrea Banka vaidlustas ühtsesse kriisilahendusfondi makstava osamakse arvutuskäigu, on vastuvõetamatu. Euroopa Kohus leidis, et Ühtse Kriisilahendusnõukogu (SRB) otsus – mille alusel määrati kindlaks osamaksete suurus – puudutas seda panka otseselt ja individuaalselt, kuid see pank ei vaidlustanud seda otsust Üldkohtule esitatava tühistamishagiga.[98] Seetõttu kaotas Iccrea Banca võimaluse esitada liikmesriigi kohtule hagi SRB otsuse kaudseks tühistamiseks, millest tulenevalt pidi Euroopa Kohus eelotsusetaotluse selles aspektis vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükkama.

180. Kui kohaldada seda kohtupraktikat käesolevale olukorrale, milles WhatsAppil oli õigus vaidlustada vaidlustatud otsus Üldkohtus, on selge, et vaidlustatud otsuse kehtivust ei oleks saanud liikmesriigi kohtus vaidlustada juhul, kui WhatsApp ei oleks seda ühtlasi vaidlustanud Üldkohtus ELTL artikli 263 kuuendas lõigus sätestatud tähtaja jooksul.[99]

92 Vt 22. oktoobri 1987. aasta kohtuotsus Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452, punkt 17).

93 9. märtsi 1994. aasta kohtuotsus (C-188/92, EU:C:1994:90, punkt 26).

94 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus (C-135/16, EU:C:2018:582, punkt 17 ning seal viidatud kohtupraktika).

95 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Georgsmarienhütte jt (C-135/16, EU:C:2018:582, punkt 18).

96 Vt selle kohta 10. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Von Aschenbach & Voss (C-708/19, EU:C:2021:190, punktid 33 ja 49).

97 3. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Iccrea Banca (C-414/18, EU:C:2019:1036) (edaspidi „kohtuotsus Iccrea Banca“).

98 Kohtuotsus Iccrea Banca, punktid 72 ja 74.

99 See ettepanek kehtib üksnes juhul, kui on „väljaspool igasugust kahtlust“, et WhatsAppil oli tõesti õigus liidu kohtusse hagi esitada. Kui aga WhatsAppil puudus õigus vaidlustada Üldkohtus vaidlustatud otsuse kehtivus, nagu see kohus leiab, ei tohiks äriühingut siiski takistada esitamast kehtetuse väidet liikmesriigi kohtus.

181. Seega võttes arvesse, et esiteks puudutab vaidlustatud otsus apellanti otseselt ja teiseks, nagu Üldkohus ise leidis, puudutab vaidlustatud otsus apellanti isiklikult,[100] tuleb see vaidlustada liidu, mitte liikmesriigi kohtus.

182. Viimaks on isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduses 143 kinnitatud, et sellises olukorras nagu käesolevas kohtuasjas tuleb kohtulikku kontrolli teostada Üldkohtule esitatud tühistamishagi kaudu.[101] Isegi kui viidatud põhjendus ei ole siduv, nagu Euroopa Andmekaitsenõukogu õigesti väitis, on selles siiski kirjeldatud tagajärgi, mis tulenevad aluslepingu kohtumenetluse korraldamist käsitlevate siduvate õigusnormide kohaldamisest.

183. Lõpuks võiksin eeltoodud argumentidele lisada, et hagi esitamine otse Üldkohtusse, mille menetluses osaleb vaidlustatud otsuse teinud liidu asutus, on minu hinnangul otsuse kehtivuse üle otsustamiseks kohtualluvuse mõttes sobivam. Liikmesriigi kohtus oleneks selle asutuse menetluslik roll ju asjaomastest liikmesriigi menetlusnormidest, mistõttu võib juhtuda, et tal ei ole võimalik tema enda akti käsitlevas debatis osaleda.[102]

2. Muud menetlusega seotud küsimused

184. Vaidlustatud kohtumääruses väljendas Üldkohus muret ka võimaluse üle, et kattuvatest kohtumenetlustest tulenevalt tehakse liidu ja liikmesriigi tasandil üksteisest lahknevad otsused.[103]

185. Selles küsimuses ei ole midagi uut. Nagu Euroopa Kohus selgitas oma kohtuotsuses Masterfoods ja HB, milles liidu akti kehtivus vaidlustati nii liikmesriigi kohtus kui ka liidu kohtus, kohustuvad liikmesriigi kohtud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt hoiduma sellise otsuse tegemisest, mis võib minna liidu kohtu olemasoleva või eelseisva otsusega vastuollu.[104] Seega võib liikmesriigi kohus olukorras, kus Üldkohtusse on esitatud tühistamishagi ja paralleelses liikmesriigi hagimenetluses on tõstatatud kehtivuse küsimus, olla liidu kohtute ja liikmesriigi kohtute pädevuse jaotusest tulenevalt sunnitud menetluse peatama.[105] Tundub, et pädev Iirimaa kohus on käesoleval juhul just nii otsustanud teha.[106]

186. Kui liikmesriigi kohus on algatanud Euroopa Kohtus eelotsusemenetluse hoolimata sellest, et Üldkohtus on tühistamishagi menetlemine pooleli, võib Euroopa Kohus peatada oma menetluse Üldkohtus toimuva tühistamismenetluse kasuks, kohaldades Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklit 54 ja arvestades hea halduse põhimõtet.[107]

100 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 40.

101 Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduse 143 asjakohane osa on sõnastatud järgmiselt: „Kui andmekaitsenõukogu otsused puudutavad otseselt ja isiklikult vastutavat töötlejat, volitatud töötlejat või kaebuse esitajat, võivad nad esitada hagi selliste otsuste tühistamiseks kooskõlas [ELTL] artikliga 263 kahe kuu jooksul alates asjaomaste otsuste avaldamisest andmekaitsenõukogu veebisaidil.“

102 Vt selle kohta kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Georgsmarienhütte jt (C-135/16, EU:C:2018:120, punkt 43). Vt ka endiselt kehtivad argumendid, mille tõstatas kohtujurist Jacobs oma ettepanekus kohtuasjas Unión de Pequeños Agricultores *vs.* nõukogu (C-50/00 P, EU:C:2002:197, punkt 40 jj).

103 Vt vaidlustatud kohtumäärus, punkt 70.

104 Vt 14. detsembri 2000. aasta kohtuotsus Masterfoods ja HB (C-344/98, EU:C:2000:689, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

105 Vt 14. detsembri 2000. aasta kohtuotsus Masterfoods ja HB (C-344/98, EU:C:2000:689, punkt 57) ning 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Georgsmarienhütte jt (C-135/16, EU:C:2018:582, punkt 24 ning seal viidatud kohtupraktika).

106 Vt 10. mai 2024. aasta kohtuotsus Meta Platforms Ireland Ltd *vs.* Data Protection Commission (kinnitatud) [2024] IEHC 264, mille punktis 49 on märgitud, et „Seadusjärgne haldusaktide kohtuliku kontrolli menetlus ja tavaõiguslik kohtuliku kontrolli menetlus peatatakse, et oodata Euroopa Kohtus pooleli oleva WhatsAppi menetluse tulemust“).

107 Vt 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Georgsmarienhütte jt (C-135/16, EU:C:2018:582, punkt 25).

3. Vahejäreldus

187. Aluslepingutega kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteemi loogika kohaselt ei pea apellandi Üldkohtusse esitatud tühistamishagi tunnistama vastuvõetamatuks.

188. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku nõustuda ka esimese väite viienda argumendiga.

189. Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku nõustuda apellatsioonkaebuse esimese väitega.

E. Tagajärjed

190. Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 kohaselt võib Euroopa Kohus teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda võimaldab.

191. Käesolevas kohtuasjas on see tingimus täidetud selles osas, milles see puudutab Üldkohtule esitatud hagi vastuvõetavust.

192. Esiteks on vaidlustatud otsus vaidlustatav akt ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses. Teiseks puudutab see otsus apellanti otseselt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses. Kolmandaks puudutab vaidlustatud otsus apellanti isiklikult, nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses ise leidis.[108] Sellest tulenevalt on ELTL artikli 263 esimeses ja neljandas lõigus sätestatud tingimused täidetud. Järelikult on apellatsioonkaebus vastuvõetav.

193. Kuna aga Üldkohus ei hinnanud tema menetluses olevat hagi sisuliselt, mis nõuab üksikasjalikku õiguslike ja faktiliste asjaolude hindamist, ei võimalda menetlusstaadium Euroopa Kohtul teha apellandi hagi suhtes sisulist otsust.

194. Seetõttu tuleb asi saata tagasi Üldkohtusse ja otsustada kohtukulude jaotamine edaspidi.

IV. Ettepanek

195. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

– tühistada 7. detsembri 2022. aasta kohtumäärus WhatsApp Ireland *vs.* Euroopa Andmekaitsenõukogu (T-709/21, EU:T:2022:783);

– tunnistada apellandi tühistamishagi vastuvõetavaks;

– saata asi tagasi Üldkohtule sisulise otsuse tegemiseks ja

– määrata, et kohtukulude jaotamine otsustatakse edaspidi.

[108] Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 40.